

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser
och jordbruksvetenskap

Torget som en demokratisk plats

Ett gestaltningsförslag för Rosendalstorg

av Agnes Kyrö

ROSENDALSTORG

Examensarbete • 30 hp
Landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna
Institutionen för stad och land
Uppsala 2021

Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land; avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala

Examensarbete för yrkesexamen vid landskapsarkitekturprogrammet, Ultuna

Kurs: EX0860, Självständigt arbete i landskapsarkitektur, A2E - landskapsarkitekturprogrammet – Uppsala, 30 hp

Kursansvarig institution: institutionen för stad och land

Nivå: Avancerad A2E

© 2021 Agnes Kyrö, e-post: agneskyro@gmail.com

Titel på svenska: Torget som en demokratisk plats - Ett gestaltungsförslag för Rosendalstorg

Titel på engelska: The Democratic Plaza - A Design Proposal for the Rosendal Square

Handledare: Sofia Sandqvist, universitetslektor vid institutionen för stad och land; avdelningen för landskapsarkitektur; SLU

Examinator: Lars Johansson, universitetslektor vid institutionen för stad och land; avdelningen för landskapsarkitektur; SLU

Biträdande examinator: Anna Robling, universitetsadjunkt vid institutionen för stad och land; avdelningen för landskapsarkitektur; SLU

Upphovsrätt: Samtliga bilder/foton/illustrationer/kartor i examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsrättsinnehavaren. Där inget annat anges är de författarens egna

Originalformat: A4

Omslagsbild: perspektivbild illustrerad av författaren

Nyckelord: urban design, demokratisk gestaltning, offentlig gestaltning, torgdesign, urban planering, demokratisk landskapsarkitektur, demokratisk stadsplanering

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

PUBLICERING OCH ARKIVERING

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i JA, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i NEJ, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt. Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-ochpublicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara

Tack!

Till handledare Sofia Sandqvist, som hjälpt mig genom hela arbetsprocessen,

till Marcus för allt stöd när slutresultatet känts långt borta,

och till alla vänner och familjemedlemmar som hjälpt mig i arbetet, hejat på, bollat idéer och som stöttat mig genom hela min studietid.

Sammandrag

Den demokratiska betydelsen som torget besitter är en viktig aspekt när det kommer till framtidens stads- och torgplanering. I debatten om den pågående urbaniseringen talas det ofta om behovet av att förtäta städerna i hopp om att fler människor ska kunna bosätta sig på en allt mindre yta men genom att bygga bort öppna offentliga ytor, byggs också möjligheterna till socialt umgänge, aktivitet och offentliga sammankomster bort. Därigenom inskränks befolkningens rätt och möjlighet till informationsspridning, offentliga ställningstaganden och utbyte av åsikter - vilka är grundläggande förutsättningar för en väl fungerande demokrati. Förekomsten av öppna offentliga ytor i staden kan därför anses vara en direkt demokratisk rättighet och en begränsning av dessa ytor kan således riskera en inskränkning av demokratin. Det här arbetet behandlar därför torgets roll som demokratisk plats och hur det offentliga rummet relaterar till demokratiska värden men också hur en demokratisk plats konkret kan gestaltas. För att visa på detta har ett gestaltungsförslag för Rosendalstorg

i Uppsala tagits fram utifrån frågeställningen ”Hur kan Rosendalstorg gestaltas för att bli en demokratisk plats?”

Arbetets metod kom att utgå från Rob Roggemas modell ”Research by design” och resulterade i en kontinuerlig designprocess där metoden som användes för att besvara arbetets dilemma utgjordes av en undersökande gestaltungsprocess. Arbetets olika delar löpte parallellt och resultatet växte därför fram ur en pågående process vilket gjort att arbetet kontinuerligt ifrågasatts och reviderats.

Rosendalstorg är en del av ett större utbyggnadsprojekt i Uppsala kallat ”Södra staden” och genom att analysera och utvärdera detaljplanen kring Rosendal tillsammans med det kvalitetsprogram och de specifika önskemål och krav som kommunen har på Rosendalstorg, skapades en grund till arbetet. Det gjordes även en litteraturgenomgång för att förankra arbetet i tankar, forskningsresultat och idéer gällande det offentliga rummets

betydelse för demokratin men också beträffande torgets generella roll i samhället.

Konceptet ”Ett oskrivet blad” kom att utgöra en grund för arbetet och relaterar på flera plan till arbetet. Bland annat till den demokratiska rättigheten att uttrycka sig fritt, till den implicita rätten till utbildning, det angränsande medborgarhusets biblioteks-inrättning samt det faktum att både torget och Rosendal skapats just utifrån ett ”oskrivet blad” för att komma att bli en helt ny stadsdel.

Förslaget som presenterats svarar på frågeställningen genom att utgöra en öppen plats där utrymme ges för torget att bli en naturlig samlingsplats, både för större och mindre evenemang, demonstrationer och/eller offentliga möten. Kreativitet och jämställdhet premieras tillsammans med tillgänglighet och trygghet vilket tillsammans resulterar i en fri och demokratiskt förankrad plats.

Definitionsproblematiken kring begreppet

demokrati diskuterades i arbetets slutfas tillsammans med huruvida arbetets själva utförande är demokratiskt förankrat. Vidare forskning kan därför med fördel konkretisera landskapsarkitektens roll och dess uppgift som demokratiska samhällsbyggare.

Summary

Following is a short brief of the master thesis "The Democratic Plaza - A Design Proposal for the Rosendal Square". The summary includes a short introduction to the subject followed by the methodology and design process used in order to achieve the final result. The proposal is displayed through an illustrated plan alongside various sections and illustrations, showing the general ideas and suggestions for the site.

INTRODUCTION

This thesis is investigating the liaison between democracy and public space, with the aim to bring forward a democratic design proposal for Rosendal Square in Uppsala, Sweden. Being interested in the forming of society for as long as I can remember, this thesis came to form a synopsis of my education towards becoming a landscape architect and my fascination for social science.

Background

Urbanisation is an ongoing process all over the world (although with the pandemic year

of 2020 as an exception), resulting in greater and more compact cities. What take this will have on public space is still uncharted. Studies show that public space contributes with both physical- and mental health as well as it creates opportunities for social interactions and public events. Public space also relates to democratic values regarding the freedom of speech, political demonstrations and both public protests and celebrations. Therefore, the question whether today's urbanisation and densification of the cities could become a democratic issue, is relevant to ask.

The Rosendal Square

The site on which the design proposal is applied is located in a new urban district called Rosendal in Uppsala, Sweden. The square is yet to be built but it's planned to become one of two main squares in Rosendal, which makes it suitable for research. To the right, an illustration of the location of the square is being shown.

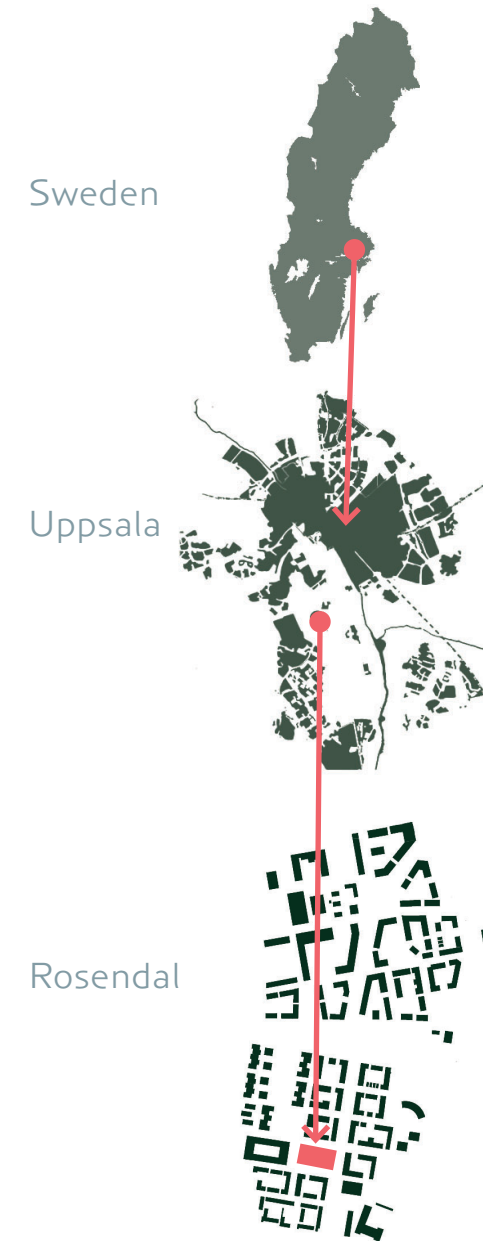

Figure 1: The Rosendal Square's geographic location in relation to Uppsala and Sweden.

THE DESIGN PROCESS

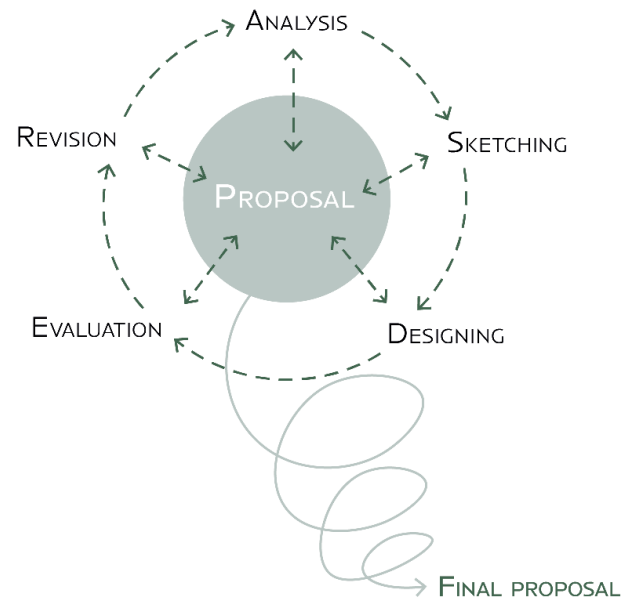

Figure 2: Showing the design process and its' continuity throughout the work process.

The methodology being used in this thesis is inspired by Rob Roggema's model "Research by Design" where design is used as a constructive method to find an answer to a question rather than a linear result of a research. Thus, the design process has been continuous throughout the work process and

the analysis and the designing phases has been parallel to each other. The design process was conducted to analyse the site, analyse the directions given by the municipality and to analyse various literature on the subject. It has included research regarding democratic values in a public space context as well as the democratic role of the landscape architect. Also, the public square's relevance and general requirement has been considered.

THE PROPOSAL

The analysis alongside the continuous sketching process eventually led to a formed developing program and a concluded design strategy. The program and strategy were conducted to figure as guidelines which further evolved into the design concept. The concept "A Blank Page" relates both to the chance (or challenge) of forming something new out of nothing but it also relates to the implicit democratic right of freedom of speech. It awakens the idea of a non-censored

society where you can be who you are and express your opinion without any official boundaries or threats. It also interacts with the adjacent Community Center and the library facility it will provide.

The Developing Program

- Create a lot of places to sit, allowing the visitors social gatherings, the exchange of information or to just relax. The square ought to be a place where visitors can speak out, listen to, or visually interact with each other. It should be a social and welcoming place.

- The design should be accessible and safe to attract all kinds of visitors regardless gender, sexual preferences, religious or ethnical background, age or functional ability.

- The design should promote the Rosendal Square to become a natural assembly point regarding public events and debates, both to visitors and local inhabitants. This includes

AN ILLUSTRATION OF THE FINAL PROPOSAL

easy accessibility and parking for bicycles and scooters.

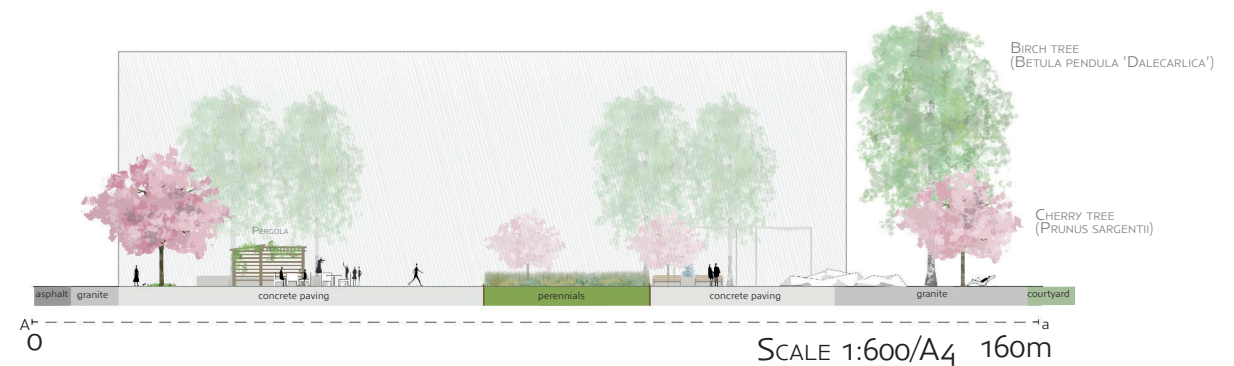
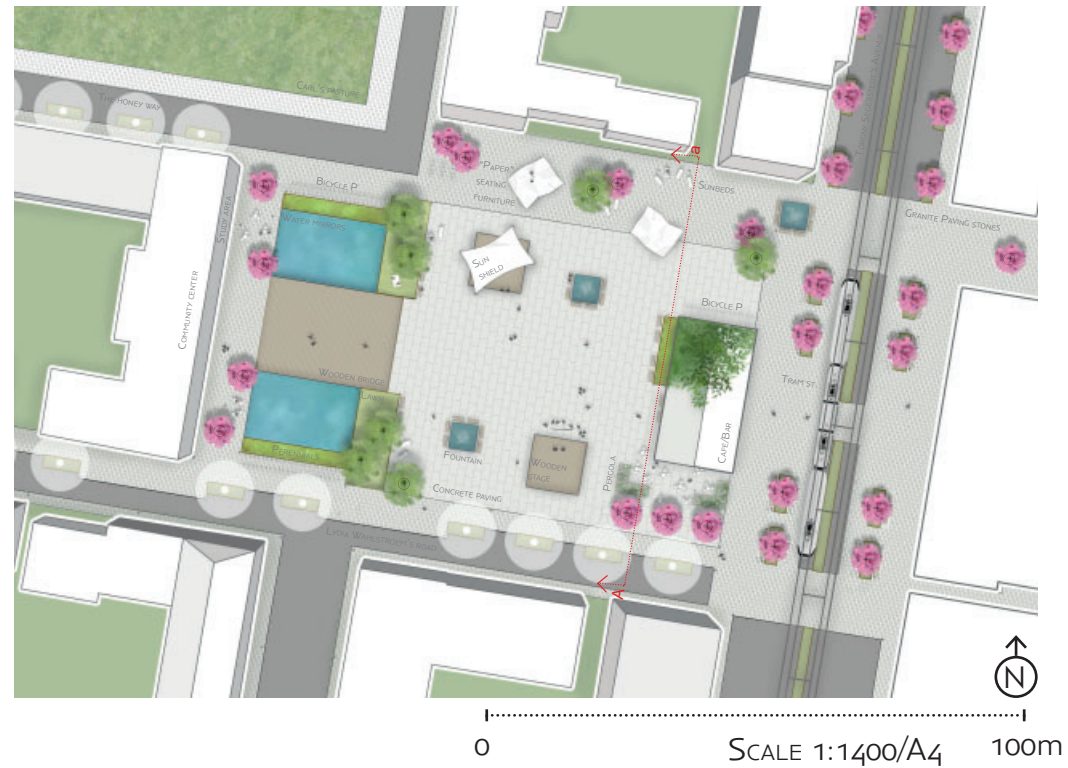
- Create a pleasant place which strengthens the connection to the Community Center by visually attractive and tangible design elements.
- Create a space where openness and free movements are promoted to develop creativity and security for all people visiting the square.

The Design Strategy

Create a space where liberty of expression, creativity and freedom of movement are promoted

Design the Rosendal Square to be welcoming, safe and accessible

Design to promote social activity

The final proposal for the Rosendal Square is designed to be bright and welcoming with accessible concrete blocks surrounded by granite paving. Two large water mirrors highlight the entrance to the Community Center, also connected to a study/reading area providing electrical charging and wi-fi. The square provides lots of seating, making it possible for people to interact spontaneously but it also makes the square a natural assembly point and a given area to gather, socialise and be creative. The two stages inspire to public meetings, spontaneous events and/or public acknowledgement but also to public actions such as political demonstrations, manifestations and expression of opinion. Thus, the square is designed to be a democratic forum as well as a pleasant and welcoming place, to both visitors and local inhabitants.

DISCUSSION

The final design proposal reached its' aim of creating a democratic public space by providing a welcoming, accessible and non-programmed area which offers freedom of activity, creativity and social interactions. It's cohesive in its' design and therefore creates a tangible and recognisable place. By providing lots of opportunities to meet and interact it becomes a natural place for people to meet, share information and practice democratic actions such as demonstrations, manifestations and public events.

The lead debate in this thesis has been the definition of democracy itself. Democracy is an intricate concept with a lot of implicit meaning to it. Therefore, the definition had to be simplified in order to complete this essay, or the thesis would have been a life's work. The simplification of the complexity is an inevitable aspect and may question the dignity of the thesis, although not to the extent where the thesis would be irrelevant. The result of this work process is therefore to

be considered and hopefully raise questions regarding the possible damage urbanisation could have on our democratic society. Further research on how to design democratic public places and the role of the landscape architect as a promotor of democratic values, is to be encouraged.

Innehåll

Inledning	12	Förslaget	51
Bakgrund	12	Illustrationsplan	52
Kontext	14	Perspektiv 1	54
Syfte och mål	18	Perspektiv 2	55
Metod	18	Sektion A-a	56
		Sektion B-b	58
		Perspektiv 3	60
Demokrati i det offentliga rummet	23	Resultatdiskussion	61
Hur ser en demokratisk plats ut?	25	Val av plats	61
10 principer för ett bra torg	32	Problematisering av demokratibegreppet	61
		Svarar förslaget på frågeställningen?	62
		Framtida problem och möjligheter	63
Uppsala kommuns vision	35	Metoddiskussion	64
Översiktlig vision för Rosendal	35	Analys	64
Torget förutsättningar	37	Gestaltning	65
Visionsanalys	39	Alternativa metoder	65
		Vidare forskning	65
Platsanalys	40	Referenser	66
Sammanhang, identitet och karaktär	40		
Utformning	44		
Program	44		
Gestaltungsprinciper	44		
Konceptet	45		
Skissprocess	46		

Inledning

Jag har varit intresserad av samhällets uppbyggnad så länge jag kan minnas, både den rent fysiska biten men även den sociala konstruktionen. Det här intresset lade grunden till vad som för fem år sedan ledde mig in på landskapsarkitektprogrammet. Att i mitt examensarbete kombinera just den fysiska och sociala uppbyggnaden i ett gestaltande arbete kom att bli kulmen på mina studier och en slags syntes av det jag kommit att intressera mig för mest inom landskapsarkitekturen.

BAKGRUND

Urbanisering pågår i hela världen, inte minst i Sverige där inflyttningen till storstäderna generellt sett ökat de senaste åren, även om 2020 års pandemi utgjorde ett avsteg från den trenden. Urbaniseringen idag sker till skillnad från förr inte i lika stor utsträckning genom immigrering från landsbygden som från andra länder men har fört med sig att över 85% av Sveriges befolkning är bosatt på cirka 1,3% av landets yta (Boverket 2019). Resultatet av

detta leder inte bara till att storstäderna växer till ytan utan även till att bebyggelsestätheten ökar. I Boverkets analys om Sveriges framtida urbanisering från 2012 gjordes bedömningen att urbaniseringen kommer att fortsätta och att detta i sin tur kommer leda till än mer förtätade städer, där än fler människor bor på samma yta. Vad som ofta glöms bort av beslutsfattare är den pågående förtätningens baksida. Att effektivisera användningen av redan ianspråktagen mark låter förvisso bra, men hur detta kommer påverka det offentliga stadsrummet, och bristen på det, analyseras och beaktas mer sällan.

Det offentliga stadsrummet fyller många funktioner i dagens samhälle. Generellt kan sägas att det uppmanar till fysisk aktivitet, relaterar till både fysiskt och mentalt välmående, skapar utrymme för sociala upplevelser, evenemang och aktiviteter (Koohsari et al. 2015; Rozek et al. 2017). I och med det pågående urbaniseringstrycket, ökar exploateringstalet och ger mindre rum för

offentlig mark och friytetillgång (Normann Bjarsell & Ranesköld, 2016). Friytetillgång avser den yta i staden som kan utnyttjas för just utevistelse och dessa ytor spås alltså inte bara till att minska i antal och ytareal, utan kommer också utsättas för en högre belastning i och med en ökad befolkning. Friytorna kommer därför spela en större roll för en större andel människor med olika behov, preferenser och vanemönster och framtidens offentliga stadsrum kan därför antas komma att ha större krav på sig när det gäller tillgänglighet, aktivitetsutbud och kvalitet.

Den demokratiska betydelsen som den offentliga platsen besitter är en viktig aspekt när det kommer till framtidens stads- och torgplanering. I debatten om den pågående urbaniseringen talas det ofta om behovet av att förtäta städerna i hopp om att fler människor ska kunna bosätta sig på en allt mindre yta och på så sätt minska utglesning av staden (svensk översättning

av det mer vedertagna engelska begreppet och fenomenet ”urban sprawl”). Vad som bör uppmärksammas är dock förtätningens påverkan på det offentliga stadsrummet och i förlängningen också för den demokratiska spelplanen. När man förtätar genom att bygga bort öppna ytor, byggs också möjligheterna till socialt umgänge, aktivitet och offentliga sammankomster bort. Därigenom inskränks befolkningens rätt och möjlighet till informationsspridning, offentliga ställningstaganden och utbyte av åsikter - vilka är grundläggande förutsättningar för en väl fungerande demokrati. Förekomsten av öppna offentliga ytor i staden kan därför anses vara en direkt demokratisk rättighet och en begränsning av dessa ytor kan därför riskera en inskränkning av demokratin.

Det offentliga stadsrummet som torg utgör har funnits så länge det funnits planerade samhällen och de har ofta använts som marknadsplatser tillika offentliga evenemang och ceremonier. Jan Gehl (2010) lyfter

i sin bok ”Cities for People” torgets och den offentliga platsens unika betydelse för demokratin tillväxt genom att utgöra en scen för demonstrationståg, parader, fester och offentliga sammankomster. Också landskapsarkitekt Mattias Gustafsson (2018) understryker, i sin blogg för arkitektkontoret Urbio, torgets historiskt unika demokratiska betydelse som en plats för manifestationer och sammankomster, där människor genom historien utmanat rådande maktordningar och på så sätt skapat en plats för praktisk demokrati. Torg kan således fungera som en plats på vilken känslouttryck som sorg, glädje och missnöje kan manifesteras och, enligt Gustafsson (2018), därigenom långsiktigt motverka utanförskap, våld och extremism. Torg har genom historien använts som bas för tillämpad demokrati, exempelvis genom att utgöra en scen för omröstningar, strejker och demonstrationer men också för folkfester, handel och utmärkelser. Även den styrande makten har historiskt sett använt torgen för att till exempel sprida

samhällsinformation, utdela offentliga bestraffningar och/eller hedersbetygelser samt för att bedriva kampanjer. Torgets historiska betydelse för demokratin gör sig därför gällande både för folket och makthavare, protestaktioner och glädjeyttringar.

Torget signifikans som social mötesplats kommer enligt Mattias Gustafsson (2019) bli allt större i framtiden. En kontinuerligt ökande urbanisering gör att människor flyttar in till städerna och de offentliga stadsrummens betydelse tilltar därför ständigt. Framtidens torg har därför en unik uppgift bestående i att bistå samhället med högkvalitativa platser för sociala sammankomster var vilka människor kan umgås i allt större utsträckning på ett tryggt och trivsamt sätt. Frågan som återstår är hur dessa torg kommer att se ut? Gustafsson förutspår att framtidens torg i större utsträckning kommer att kombinera torg och parkupplevelser snarare än att endast bestå av en hårdgjord öppen torgyta, vilket

ofta är fallet idag. Framtidens torg förutses således täcka en bredare och större behovsbild och därför vara mer programmerade och aktivitetsinriktade än vad de generellt sett är idag. Frågan som återstår blir därför om urbaniseringens krav på yteffektivitet leder till att torgytor blir allt mer programmerade, kan torgets roll som demokratisk arena då gå förlorad?

Det här arbetet kommer att behandla en av samhällets mest fundamentala sociala strukturer, nämligen demokratin, och undersöka hur den kan ligga till grund för en fysisk gestaltning av ett planerat torg i södra Uppsala. Går det att kombinera torgets historiska betydelse som demokratisk arena med de förväntade framtida kraven på torg som offentlig plats? Jag hoppas att arbetet kommer ge ett annorlunda perspektiv på

gestaltning av offentliga rum samtidigt som att det på ett rent personligt plan kan visa på min utveckling som landskapsarkitekt.

KONTEXT

Geografiskt avgränsas arbetet till att beröra stadsdelstorget Rosendalstorg i södra Uppsala vilket uppgår till en yta om 5130m² och målgruppen för arbetet varierar från att angå

Foto 1: Rosendalstorg vid examensarbetets start, september 2020..

Figur 1: Rosendalstorgs placering i Sverige och i Uppsala stad.

Uppsala kommun som tilltänkt beställare, till att generellt inkludera andra stadsplanerare, landskapsarkitekter och beslutsfattare som i sin yrkesroll kan tänkas beröras av ämnet.

Rosendalstorg

Torget som ligger till grund för arbetet, Rosendalstorg, är ett av två torg som är planerade att tillhöra den detaljplan som utformats för Rosendalsfältet i Uppsala, vilken antogs i december 2015. Detaljplanen är utformad för den nya framväxande stadsdelen Rosendal, belägen i den sydvästra delen av Uppsala, drygt två kilometer från stadskärnan, tillhörande en större utbyggnad- och upprustningsdel av Uppsala kallad för "Södra Staden". Byggnationen av stadsdelen Rosendal och Södra staden utgör en av Uppsalas större åtaganden och är därför intressant ur ett perspektiv rörande urbana miljöer, urban utveckling och framtida stadsplanering. Eftersom stadsdelen under det här arbetets gång (år 2020-2021) fortfarande är under utveckling, är Rosendal särskilt intressant att

undersöka. Som boende i Uppsala gavs också möjligheten till att se byggnadsprocessen utifrån, ha en djupare insikt om stadens identitet och uttryck och dessutom kunna ha direkt kontakt med berörda parter (detta blev dock inte fallet på grund av rådande Covid 19-pandemi). Eftersom Rosendal är ett kommunalt byggprojekt var arbetsmaterialet både relativt lättillgängligt och omfattande. Just Rosendalstorg valdes utifrån att torget är det av de två planerade stadsdelstorgen i Rosendal som ännu inte har ett upprättat gestaltungsförslag. På det sättet kunde arbetet med torgets gestaltning ske utan yttre påverkan samtidigt som det utgör en bra grund för arbetets utgångspunkt och konstaterade dilemma. Följande uppslag visar den antagna detaljplanen för Rosendalsfältet och hur Rosendalstorg förhåller sig i stadsdelen. Grunddokumentet går att finna på Uppsala kommuns hemsida.

GRUNDKARTANS BETECKNINGAR

Fastighetsgränser m.m.

- Traktgränns
- Fastighetsgränns
- Rättighetsdel (Serv=servitut, ga=gemensamhetsanläggning)
- Ledningsrätt

Byggnader m.m.

- Byggnader (geo.inmätt och fotogr.kart. och proj.)

Övrigt

- Staket
- Häck
- Stödmur
- Mur ytter
- Kantsten
- Vägkant
- Gång- och cykelväg
- Slänt
- Dike mittlinje resp. ytterlinje
- Träd
- Ägodelsgränns
- Åker resp. moss
- Äng-, hag- eller betesmark
- Barrskog resp. Lövskog
- Mossesymbol
- Fornlämning
- Räcke
- GB Stolpe
- Brodäck
- Sjö
- Trappa

Höjdförhållanden

- Höjdkurva
- Markhöjd

Koordinatsystem:
Sweref 99 18 00 / RH2000 i höjd

Underlag: Baskartan

Upprättad i mars 2014, rev feb. 2015
Stadsbyggnadsförvaltningen

Inger Högberg
Karttekniker

PLANBESTÄMMELSER

Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar.
Där beteckning saknas gäller bestämmelsen inom den kategori egenskapsbestämmelser som den redovisas under.
Endast angiven användning och utformning är tillåten.

GRÄNSBETECKNINGAR

- Detailplanegränns
- Användningsgränns
- Egenskapsgränns
- Administrativ gränns

ANVÄNDNING AV MARK

Allmänna platser

- HUVUDGATA** Trafik mellan områden.
- H-GATA₁** Huvudgata, får överbyggas med angränsande kvarters användning.
- LOKALGATA** Lokaltrafik
- L-GATA₁** Lokalgata, får överbyggas med angränsande kvarters användning.
- GATA** Gatutrafik
- PARK** Anlagd park
- TORG₁** Gångtrafik, handel, publik verksamhet och gatutrafik.
- GC-VÄG** Gång- och cykelväg

Kvartersmark

- B** Bostäder
- BKC** Bostäder, kontor och centrumverksamhet.
- BKC₁** Bostäder, kontor och centrumverksamhet.
Endast lokaler för verksamheter samt trapphusentréer får finnas i botten-
våningen på byggnadens sida vänd mot huvudgata, torg eller lokalgata vid torg.
- [BK]** Bostäder och kontor. Byggnad får kräva ut över H-GATA.
Minsta frihöjd från markplanet till undersida av byggnad ska vara 6.0 meter
och högsta nockhöjd är angränsande byggrätts högsta nockhöjd.
- BKC_S** Bostäder, kontor, centrumverksamhet, undervisning och laboratorier.
Endast lokaler för verksamheter samt trapphusentréer får finnas i botten-
våningen på byggnadens sida vänd mot huvudgata, torg eller lokalgata vid torg.
- C** Centrumverksamhet
- E** Tekniska anläggningar.
- E₁** Tekniska anläggningar i en våning.
- PB₂** Parkering och bostäder.
Bostäder får finnas om plats för utvistelse kan tillgodoseas.
- PC₂E** Parkering, centrumverksamhet, bostäder och teknisk anläggning.
Lokaler för verksamheter ska finnas i bottenvåningen.
Bostäder får finnas om plats för utvistelse kan tillgodoseas.
- [PB₁]** Parkering och bostäder. Byggnad får kräva ut över H-GATA.
Minsta frihöjd från markplanet till undersida av byggnad ska vara 6.0 meter
och högsta nockhöjd är angränsande byggrätts högsta nockhöjd.
Bostäder får finnas om plats för utvistelse kan tillgodoseas.
- R₂CB₂** Kultur, sporthall, centrumverksamhet och bostäder.
Bostäder får finnas om plats för utvistelse kan tillgodoseas.
- R₂** Idrott, bollplan
- S** Skola
- SB** Skola och bostäder.
- S₁KB** Undervisning, laboratorier, kontor och bostäder.
- [S₁KB]** Undervisning, laboratorier, kontor och bostäder.
Byggnad får kräva ut, alternativt sammanbyggas över gata.
30% av byggrättens längd får kräva ut över H-GATA₁ / L-GATA₁.
Minsta frihöjd från markplanet till undersida av byggnad ska vara 6.0 meter
och högsta nockhöjd den lägre av angränsande byggrätts högsta nockhöjd.
- S₁KB_{C₂}** Undervisning, laboratorier, kontor, bostäder och centrumverksamhet.
Bottenvåningens sida vänd mot huvudgata eller torg ska programmeras
och gestaltas så att den interagerar med gatan och medverkar till att skapa
ett stadsstråk enligt planens syfte. Bostäder får inte finnas i bottenvåningen
på sida vänd mot huvudgata och torg.
- S₁KB_{C₂}** Undervisning, laboratorier, kontor och centrumverksamhet.
Bottenvåningens sida vänd mot huvudgata eller torg ska programmeras
och gestaltas så att den interagerar med gatan och medverkar till att
skapa ett stadsstråk enligt planens syfte.

EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR ALLMÄNNA PLATSER

UTFORMNING AV ALLMÄN PLATS

- + 0,0** Föreskriven markhöjd över nollplanet.
- spår** Spårbanan trafik får anläggas utöver markanvändningens övriga trafikslag.
- dagvatten₁** Fördröjningsmagasin för dagvatten med tillhörande serviceväg
får anläggas och ansluta till lokalgata.
- lek** Lekplats

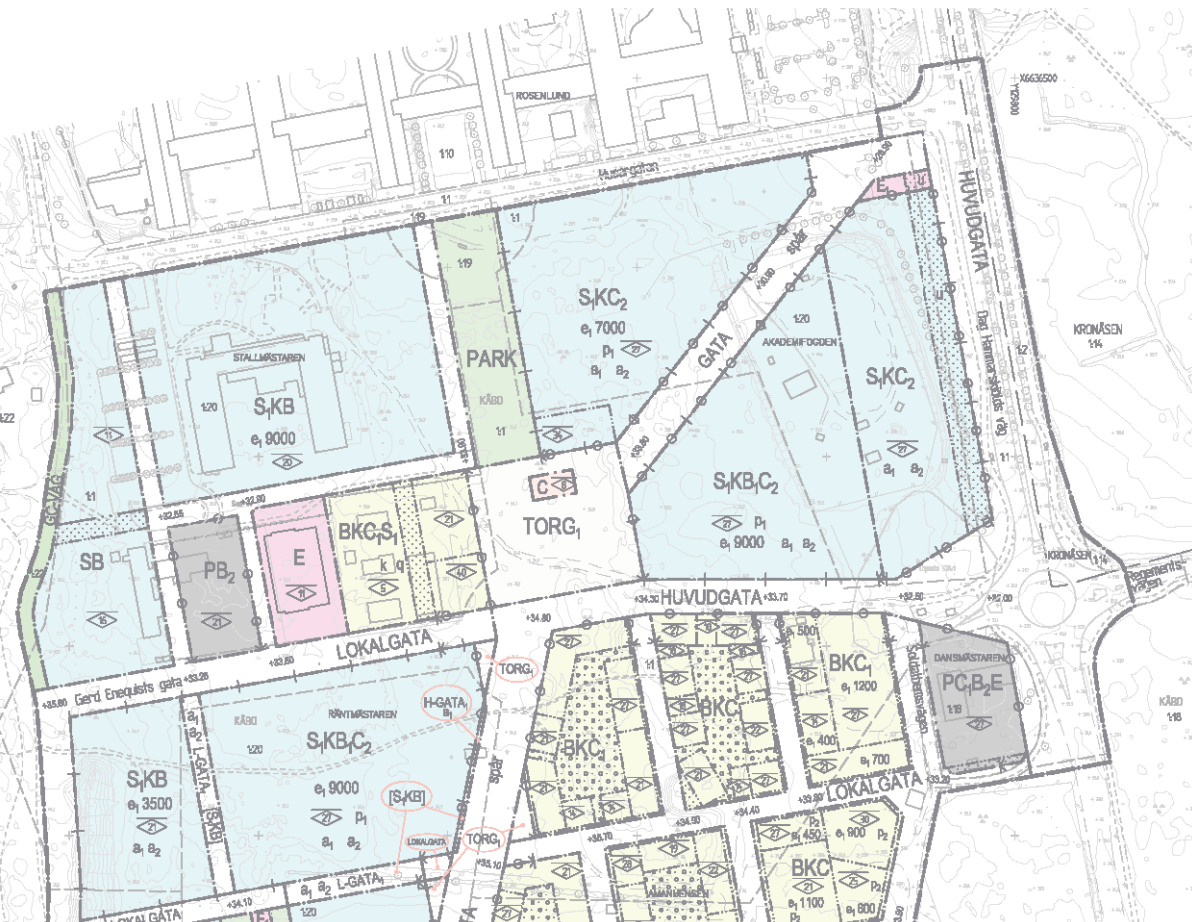
EGENSKAPSBESTÄMMELSER FÖR KVARTERSMARK

UTNYTTJANDEGRAD

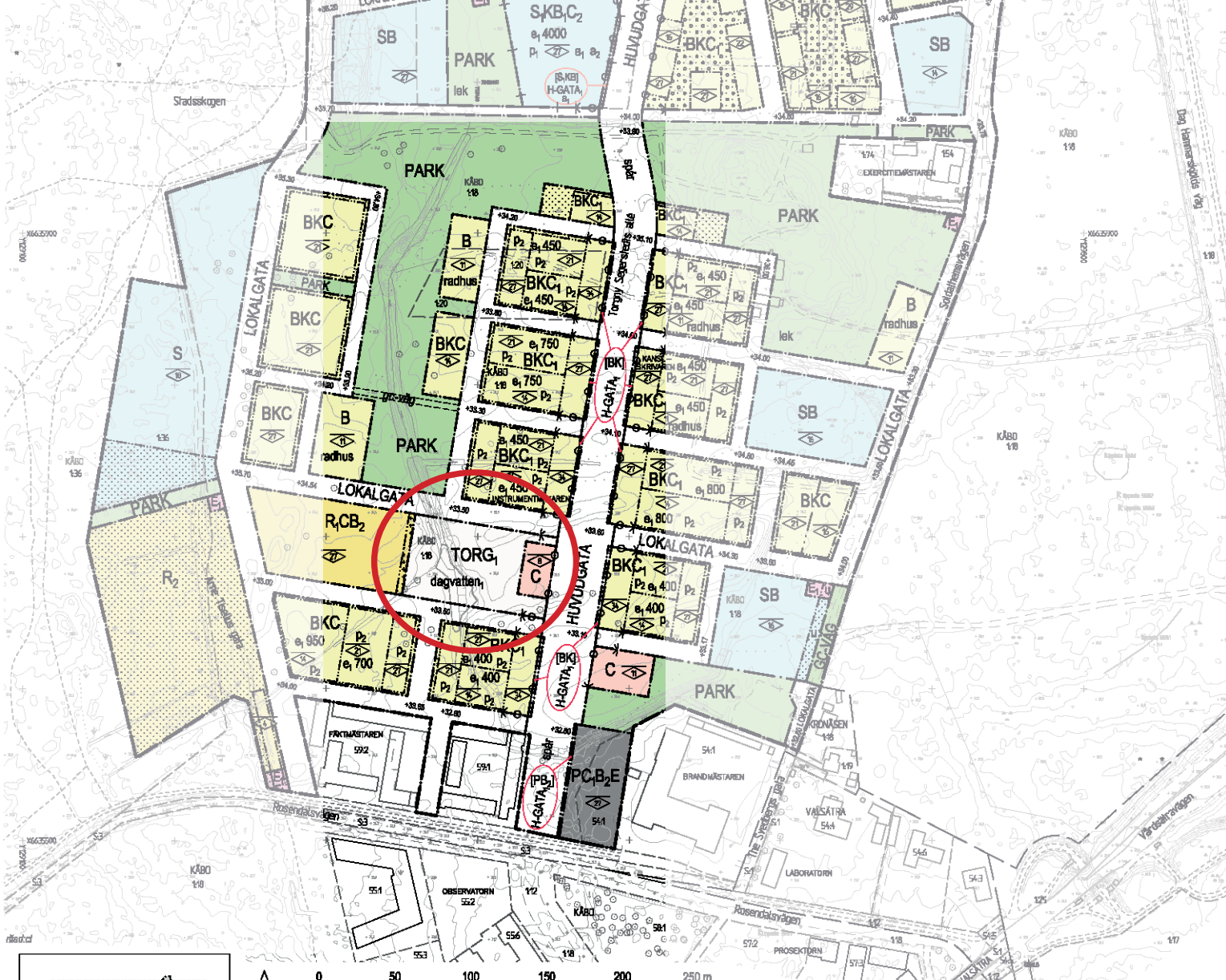
- e₁ 000** Största byggnadsareal i kvadratmeter inklusive komplementbyggnader.

BEGRÄNSNINGAR AV MARKENS BEBYGGANDE

- Byggnad får inte uppföras.
- Marken får byggas under med ett biåklig som planteras.
Planteringsdjupet ska vara minst 0,8 meter. Marken får bebyggas med
komplementbyggnader. Längd på byggnad ska vara minst 2,5 m och höjd högst 2,5 m.

.....

Endast anstaka byggnadsdelar som entréer och trappor får uppföras på marken. Byggnad får kräva ut till användningsgräns, minsta fri höjd från markplanet till undersida av byggnad ska vara 6 meter.

U Marken ska vara tillgänglig för allmännyttiga underjordiska ledningar.

MARKENS ANORDNING

Mark och vegetation

- Kvartersens förgårdsmark ska vid möte med allmän plats ha samma marknivå.
- Fördrojning av dagvatten ska ske inom respektive fastighet. Inom varje fastighet ska magasin finnas för fördrojning av dagvatten. Magasinet ska rymma 6 liter dagvatten per kvadratmeter fastighetsyta. Annan fördrojning än magasin eller gemensamma lösningar inom kvarteren är möjliga under förutsättning att flödet från kvarteret inte blir större än med ovanstående magasin.

Utfart och stängsel

—○— Körbar förbindelse får inte anordnas. Tvärstreck med pil markerar förbudets slut.

PLACERING, UTFORMNING, UTFÖRANDE

Placering

- För att medge goda elklimatförhållanden ska byggnad som ligger vid gatukorsning, avfasas över hörn med 2 meter från galans användningsgräns till en höjd om en våning. Detta gäller inte i de fall då byggrätten är avfasad på plankartan (se illustration nedan).

P1 Byggnader ska i huvudsak placeras i byggrätlinje mot huvudgata och torg.

P2 Byggnad mot lokalgata ska placeras minst 2,5 meter från kvartersgränns fasthetsgräns, gäller ej 3D-fastigheter.

Utförande och omfattning

- Där bullernivån överstiger 55 dBA (frifältsvärde) utanför bostadshus fasad ska bostadshusen utformas så att minst hälften av bostadsrummen samt minst en uteplats vänds mot ljuddämpad sida (högst 50 dBA ekvivalent nivå frifältsvärde). Tyst sida (högst 45 dBA ekvivalent nivå frifältsvärde) ska eftersträvas.
- Entréer till verksamheter ska mynna mot allmän plats.
- Entréer till bostadshus ska vara tillgängliga från både gata och gård i ett sammanhang.
- På den sida av byggnad som är vänd mot huvudgata, torg eller lokalgata vid torg ska bottenvåning ha en våningshöjd på 3,6 meter.
- Byggnader skall ha hög arkitektonisk kvalitet vad gäller såväl utförande som material.

◊ 0,0 Högesta nockhöjd i meter räknat från den allmänna platsens markniveån. Med nockhöjd avses takkonstruktionens högsta del. Tekniska anordningar får finnas däröver till en högsta höjd om 45 meter.

radius Endast radius

Varsamhet (befintlig bebyggelse)

k Värdefull miljö. Byggnad får inte försvannas.

Skyddsbestämmelser och rivningsförbud

q Byggnaden får inte rivas.

ADMINISTRATIVA BESTÄMMELSER

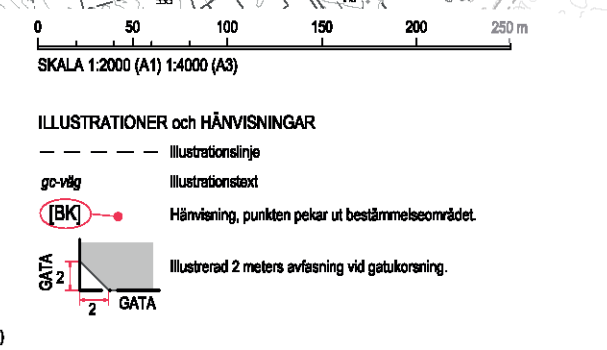
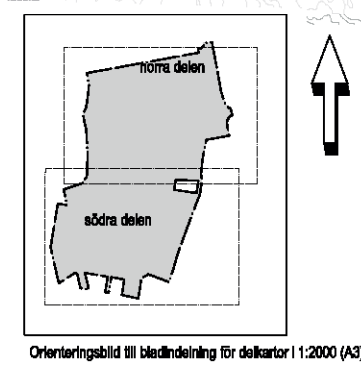
Genomförandetid

Genomförandetiden är 5 år från den dag planen vinner laga kraft med undantag av a₁ områden.

a₁ Genomförandetiden är 10 år från den dag planen vinner laga kraft.

Ändrad lovplikt, lov med villkor

a₂ Hänsyn till formlämningar och naturvärden göra vid lokalisering och prövas i samband med bygglov.

UPPLYSNINGAR

Normalt planförfarande har tillämpats vid planens framtagande enligt plan- och bygglagen 2010:900.

Vid den kommande fastighetsbildningen kan fasthetsgränserna avvika från plangränserna.

Uppsala LAGA KRAFT

Detaljplan för
Rosendalsfältet
Upprättad i juni 2015, rev. december 2015

Beslutsdatum	Instans
Uppdrag 2011-09-13 PBN	
Samråd 2014-05-15 PBN	
Granskning 2015-02-26 PBN	
Antagande 2015-12-16 PBN	
Laga kraft 2016-03-10	
Till planen hör:	
Plankarta	
Planhandling	
diarienumr.: PLA.2012-20172	

Torsten Livon
Detaljplanechef

Sara Lindh
Planarkitekt

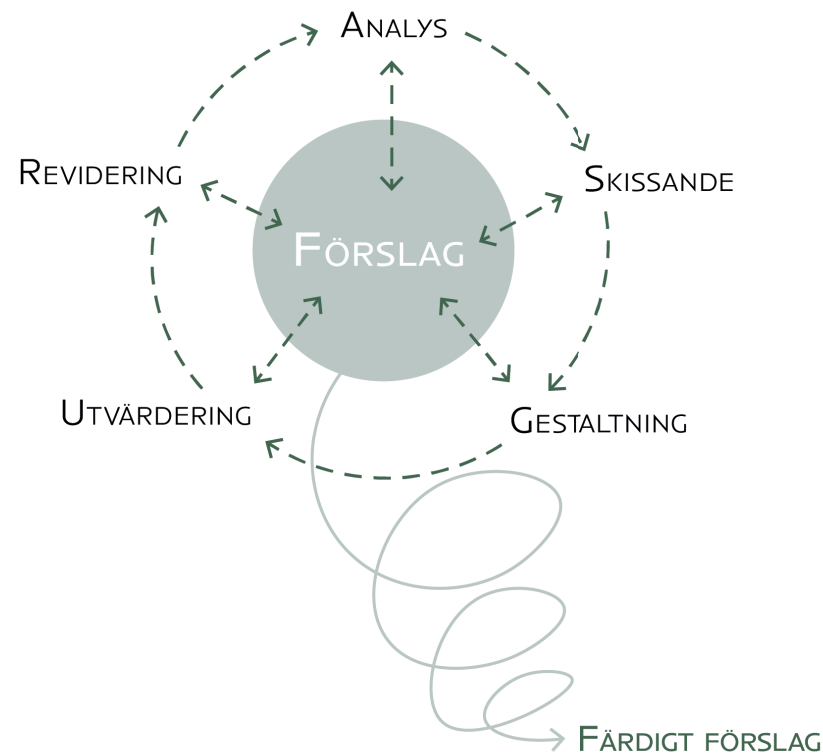
SYFTE OCH MÅL

Syftet med arbetet är att genom gestaltning undersöka hur en fysisk gestaltning av offentliga rum kan främja och relatera till demokratiska värden. För att ta reda på det kommer ett gestaltungsförslag för ett tilltänkt torg i södra Uppsala tas fram, genom vilken frågeställningen ”Hur kan Rosendals-torg gestaltas för att bli en demokratisk plats?” kommer att besvaras. Målet är att gestaltungsförslaget ska peka på de demokratiska värden som det offentliga rummet kan bidra med och i förlängningen lyfta och utvidga perspektivet på vad vi har för uppgift som landskapsarkitekter. Målet är vidare att förslaget förankras i tankar om vilka egenskaper ett välfungerande och väl utformat torg bör besitta och att gestaltningen har stöd i den detaljplan och det kvalitetsprogram som Uppsala kommun har utvecklat för stadsdelen Rosendal.

METOD

Metoden är uppdelad i två olika delar bestående i en analys- och en gestaltungsfas vilka tillsammans utgör designprocessen. Utgångspunkten har varit Rob Roggemas modell ”Research by Design” där design används som en konstruktiv metod för att t.ex. programmera en yta eller för att undersöka

ett dilemma snarare än en mer konventionell linjär process där platsundersökning följs av program som följs av ett färdigt förslag (se fig. 2). Arbetets metod har därför utgjorts av en kontinuerlig designprocess där analys och gestaltning löpt parallellt och in i varandra för att genom en undersökande process leda

Figur 2: Visar på hur designprocessen varit kontinuerlig och omarbetats under hela arbetets gång.

fram till ett resultat som svarar på det initiala dilemmat. Gestaltungsfasen har dessutom varit dynamisk i den mening att program och förslag ständigt omprövats och reviderats för att slutligen resultera i det färdiga gestaltungsförslaget.

Analys

Analysfasen inbegrep en övergripande litteraturstudie för att få underlag till hur en demokratisk plats kan och bör gestaltas. Studien innefattade litteratur beträffande torgets värde som just en demokratisk plats och om hur en demokratisk plats ser ut men också vad det finns för generella tankar kring gestaltningen av torg som offentligt rum. Studien har bidragit med ett helhetsperspektiv och förståelse för torg som sådant och även legat till grund för de ställningstaganden och beslut som fattats under själva gestaltungsprocessen. Litteraturen gav således inspiration till vad som är nödvändigt att tänka på, både för att fylla platsens funktion

som torg men också för att främja dess demokratiska värde.

I analysfasen gjordes också en inventering och platsanalys, vilken delvis gjordes i samband med en analys av de riktlinjer och styrdokument som Uppsala kommun tagit fram rörande Rosendal, delvis genom en områdesanalys inklusive tre platsbesök vilka gjordes för att dokumentera karaktäristisk arkitektur och generella arkitektoniska uttryck för platsen. Detta gav en inblick i Rosendalstorgs förhållande till omgivningen gällande kommunikation och grönstruktur samt dess visuella kontext och sammanhang. Det gav även en djupare förståelse för platsen och dess sammanhang sett till både kommunens vision och platsens historia. Dokumenten som analyserades innefattade bland annat Uppsala kommuns kvalitetsprogram för Rosendal, vilket presenterade övergripande idéer kring gestaltning, karaktär och funktioner tillsammans med generella hållbarhetsmål

för Rosendal som stadsdel. Dessutom har dokumentstudien behandlat den upprättade detaljplanen för området och likaså Uppsala kommuns miljö- och klimatprogram för åren 2014-2023. Samtliga dokument fanns att tillgå från Uppsala kommuns hemsida eller tillhandahölls av Ronnie Nilsson, landskapsarkitekt och projektledare för Rosendal.

Analysen innefattade dessutom en bearbetning av material rörande ståndortsförhållanden och både generella och plats-specifika analyser av den urbana miljön uttryck och förutsättningar som offentlig plats. Detta sammanfattades i två analysplaner med tillhörande text samt redovisning av en solstudie som förmedlar hur sol- och skuggförhållanden kommer att yttra sig på torget. Platsanalyserna kom tillsammans att bidra med förståelse för hur torget kan utformas för att på bästa sätt utnyttja dess naturliga förhållanden och potential och resultatet genererade en stärkt förståelse för

Gestaltning

kommunens vision för området och vilka förutsättningar som det ger Rosendalstorg ur ett gestaltningsmässigt perspektiv.

Litteratur- och dokumentvalen är gjorda för att bistå med så aktuell information som möjligt i de fall det ansetts nödvändigt. I övrigt användes litteratur vilken ansågs allmänt erkänd och där principer/idéer inte ifrågasätts nämnvärt ur ett tidsmässigt perspektiv.

Både tryckta och elektroniska källor har behandlats i arbetet, delvis genom tips från handledare, delvis genom sökmotorer som ScienceDirect, Scopus och SLU:s söktjänst Primo. För att få tillgång till ett större utbud av material användes engelska sökord. Dessa var bland annat: democratic public space, urban space design, equality within landscape architecture, sustainable urban design m.f.

Gestaltningen av Rosendalstorg pågick under hela arbetets gång och omarbetades kontinuerligt i samband med ökad förståelse för platsen gällande funktion, estetik och insikter om torgets demokratiska betydelse. Här presenteras hur gestaltningsprocessen sett ut och vilka steg som gjordes för att resultera i ett färdigt förslag.

Utifrån och i samband med analysen växte så småningom ett gestaltningsprogram fram baserat på de slutsatser och ställningstaganden som gjorts. Detta program kom sedan att utgöra grunden för den slutliga gestaltningen men nya insikter och beslut fattades under hela processens gång och därför har inte arbetet med programmet varit helt linjärt. Programmet som presenteras är därför en syntes av de olika programpunkter som arbetet slutligen kom att fokusera på och således ett resultat av hela arbetsprocessen. Med utgångspunkt i de framtagna programmet tillsammans med de initiala tankarna kring syfte och målbild, diskuterades

och omprövades frågeställningen för att ge en tydlig bild av det gestaltningsmässiga dilemmat som arbetet stod inför. Denna problembild förenades sedan konceptuellt, skissades i plan och sektion, utvärderades, reviderades och omprövades under arbetets gång. Skissandet kom därför också att bli en stor och kontinuerlig del av arbetet i att ta fram gestaltningsförslaget för Rosendalstorg. Utifrån konceptuella idéer som förenade mitt initiala dilemma skissades snabbt (1-10 minuter per skiss) ett antal skisser på varje idé. Snabbskisserna fokuserade på övergripande rumslighet och formspråk och när väl en idé kändes intressant raffinerades skissen för att sedan utvärderas, revideras och slutligen omprövas. På detta sätt testades många idéer, konceptuella lösningar och formspråk innan den slutliga gestaltningen tog sig i uttryck. När ett översiktligt gestaltningsförslag och koncept var framtaget började mer detaljerade lösningar skissas och modelleras fram, vilket till slut genererade en helhetslösning för torget.

Gestaltningförslaget kom att redovisas i text kompletterat med illustrationsplan, sektioner och perspektivbilder för att få en så heltäckande uppfattning av gestaltningsidén som möjligt. Dessa har bearbetats i Adobeprogrammen Photoshop, Illustrator och InDesign tillsammans med AutoCAD och SketchUp.

Analys

Demokrati i det offentliga rummet

I följande avsnitt presenteras en litteraturanalys beträffande hur landskapsarkitekturen relaterar till demokrati och vilken betydelse landskapsarkitekturen har för ett demokratiskt samhälle. Här ges först en generell överblick för att sedan gå in på mer specifikt kring hur just torgets demokratiska betydelse förhåller sig till landskapsarkitekturen och hur det i Rosendal kan utformas för att främja demokrati.

Demokrati inom landskapsarkitekturen handlar i modern tid till stor del om representation. Alla människor, oavsett kön, sexuell läggning, funktionsvariationer, etnicitet, nationalitet eller trosbekännelse ska kunna känna sig representerade i det offentliga rummet. Det handlar om att alla medborgare ska ha rätt till och kunna göra anspråk på en offentlig plats och i förlängningen att

platsen utformas för att vara föränderlig och plastisk i den mening att medborgare ska kunna påverka hur den ska användas eller förändras, antingen direkt eller genom representativa demokratiska beslut. Relationen mellan landskapsarkitektur och demokrati växte fram under modernismen i och med att det då framväxande stadsbyggnadsidealet innebar större grön- och friytor mellan bostadsområdena. Det offentliga utrymmet skulle på så sätt få en större och viktigare roll i staden och det demokratiska fria rummet skulle främjas. Detta gjordes bland annat genom rivningen av Klarakvarteren i Stockholm vilket ledde fram till vad som idag kan anses vara Sveriges mest kända och demokratiska plats - Sergels torg (Burman & Kaveh 2020). Under 2000-talet har dock dessa normer ifrågasatts mer och mer och konflikten som utspelar sig står enligt vissa

politiker idag mellan den ”täta och levande blandstaden” och de som fortfarande står fast vid modernismens ideal med ”stora oanvända ytor mellan husen” (Zandin & Wojciechowski 2019). Sobati & Weinstock (2017) understryker i motsats till detta vikten av förekomsten och möjligheten till att på offentliga platser kunna manifesteras sig själv och att kunna ta del av olika uttryck, vilket i förlängningen kan leda till större acceptans och tolerans i samhället. Studier visar nämligen att människors engagemang i liknande aktiviteter som exempelvis offentliga demonstrationer men också sport, lek, musik och konst stärker samhörigheten mellan människor och ökar med de positiva effekterna av sociala möten. Att göra plats för att kunna bedriva dessa aktiviteter på offentliga platser är därför eftersträvävärt för den demokratiska vinningen. Den

kreativitet, frihet och gemenskap som detta innebär kommer därför att beaktas i gestaltningen av Rosendalstorg och genom att gestalta för fria och öppna rum också belysa det offentliga rummets förmåga till mångfald.

Det offentliga rummets betydelse diskuteras också av Parkinson (2012) i boken *Democracy and Public Space: The Physical Sites of Democratic Performance*, om än på ett mer suggestivt sätt. Han poängterar gemenskap och vikten för människor att känna tillhörighet - något som han anser fundamentalt i ett välfungerande demokratiskt samhälle och som kan skapas i det offentliga rummet. Om gemensamma offentliga platser blir allt för få och homogena (i mening att försöka tillfredsställa den stora massan) blir dessa platser direkt eller indirekt oåtkomliga för minoritetsgrupper och/eller icke-representerade individer. Även Burman och Kaveh (2020, s.148) skriver i sin essäsamling: ”Att bygga bostadsrätter och dyra hyresrätter på en av stadens mest attraktiva

platser kommer inte att göra staden mer demokratisk eftersom det leder till en mer ensartat sammansättning av befolkningen” när de diskuterar den potentiella faran med att förtäta innerstaden. Både symbolisk och/eller faktisk homogenitet kan leda till att vissa grupper och individer tappar känslan av tillhörighet i samhället vilket i sin tur leder till en ökad och oönskad social polaritet. Parkinson menar vidare på att konventionella stadsplaneringsstrategier (som exempelvis dagens förtätningssideal) många gånger omedvetet skapar en fragmentering och till viss del även gentrifiering och förslumning av städerna då stadsdelar byggs och planeras utifrån en specifik målgrupp. Detta skärmar alltså nödvändigtvis inte av delar av befolkningen rent fysiskt (framför allt inte i Sverige där s.k.a. ”gated communities” inte är ett utbrett fenomen) men genom att inte planera för en bredare representation i det offentliga rummet, riskerar planeringsstrategierna att inskränka det demokratiska samhällets fundament,

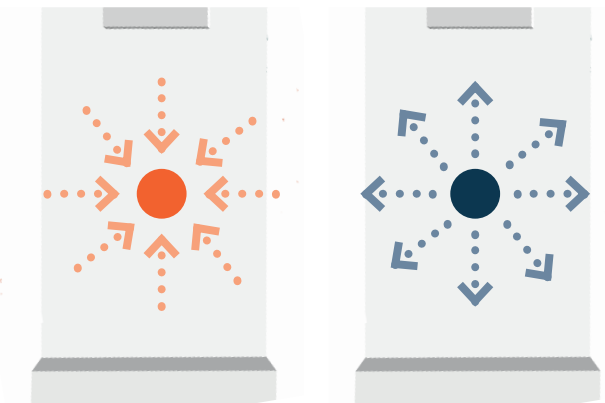
nämligen individens rättighet, frihet och lika värde (Parkinson, 2012). Detta fenomen, menar Parkinson (2012), även går att se ur ett motsatt perspektiv. Om du tillhör majoriteten av befolkningen och känner dig bekväm och välkommen i det offentliga rummet eftersom det är anpassat just efter ”personer som du” kan du tappa förståelse och insikt för andras problem och behov. För att kunna se och uppfatta andras dilemman och bekymmer behövs nya och oväntade perspektiv, något det offentliga rummet kan erbjuda. Perspektiven kan ta sig många uttryck, inte minst i fysisk form genom till exempel offentlig konst och arkitektur men också genom möjligheten till att observera olika människors sätt att agera i olika situationer och på olika platser.

Den demokratiska betydelsen av det offentliga rummet och dess utformning har enligt flera källor (Buhrman & Kaveh; Parkinson; Rörby) därför både en direkt och indirekt påverkan på människors förmåga till sympati, solidaritet och demografisk bildning.

HUR SER EN DEMOKRATISK PLATS UT?

Gestaltningen av Rosendalstorg bör erbjuda en möjlighet att betrakta och interagera (direkt eller indirekt) med människor från olika bakgrund, med olika beteendemönster och olika uppförande genom att inte specifikt rikta sig mot en eller flera enskilda målgrupper. Fokuset ligger på just mötet och människan. Det ska vara naturligt att möta olika människor på torget, det ska vara möjligt att ta del av andras uttryck och det ska ges förutsättningar för att kunna uttrycka sig själv och sina åsikter. Torget bör därför gestaltas för att utgöra en självklar nod för uttryck likaväl som intryck.

Figur 3: Torgets som en arena både för att möta andra och som en plats att uttrycka sig själv.

Det som konstaterats tidigt i arbetet är behovet av det offentliga rummet och det offentliga rummets betydelse för att främja demokratiska värden som exempelvis respekt och lyhördhet men också dess roll att frammana känslan av tillhörighet i samhället som stort. Frågan som återstår är hur Rosendalstorg ska gestaltas rent fysiskt för att bli en demokratisk plats? För att ta reda på det presenteras här olika tankar som finns kring gestaltning av det offentliga rummet i allmänhet och torg i synnerhet. Studien kommer även ligga till grund för de gestaltungsprinciper som upprättats för torgets utformning.

Arkitekturhistorikern Martin Rörby (2020) beskriver en demokratisk plats som en plats där alla människor känner att de otvunget kan röra sig och mötas. Han anser det också vara en plats där man har möjlighet till att uttrycka sig och också känner att man kan uttrycka sig obehindrat. Han diskuterar tillsammans med författaren Astrid Hasselrot (2020) även den demokratiska platsens växelverkan

och koppling till omgivande byggnader, där demokratiska platser ofta angränsar till demokratiska byggnader, som exempelvis bibliotek. Biblioteken har dessutom en symbolisk koppling till demokrati med suggestiva element som rätt till bildning och rätten till att ta del av information.

Rosendalstorg kommer att gränsa till ett medborgarhus och således just till en byggnad som är ämnad för offentlig verksamhet och som dessutom även kommer att innefatta ett bibliotek. Gestaltningen kan därför med fördel anspela på detta genom exempelvis ytor för läsning och informationssökande samtidigt som värden om demokrati så kan tillgodoses.

Enligt den ideella organisationen Project for Public Spaces (2020), finns det fyra aspekter som bör tas i beaktande för att skapa en bra offentlig plats. Målbilden bör enligt dem vara att skapa en plats som ger utrymme för olika event, sociala och ekonomiska utbyten, spontana möten och där en blandning

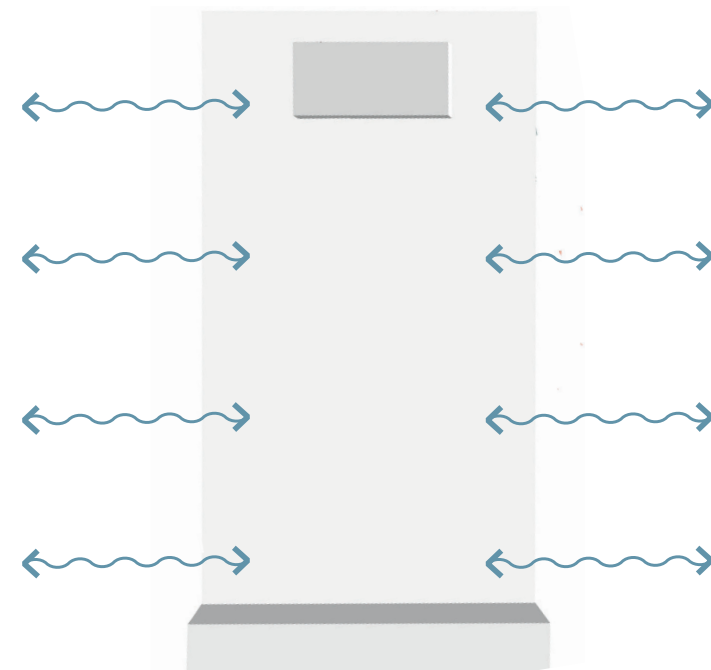
av olika kulturer kan upplevas. De fyra kvalitetsaspekterna som Project for Public Spaces utgår ifrån när de bedömer en offentlig plats är huruvida platsen är *tillgänglig*, uppmanar till *aktivitet*, är *behaglig* och *social*. Tillgängligheten baseras på platsens koppling till omgivningen, både visuellt och fysiskt. Platsen bör vara enkel att ta sig till och igenom samt vara visuellt greppbar både från en viss distans och på nära håll. Avgränsningarna runt om platsen bör vara intressanta och tilltagande för att skapa trygghet och estetiskt- och/eller socialt värde.

En offentlig plats bör också vara tillgänglig i mening att personer med funktionsvariation eller andra fysiska svårigheter ska kunna ta sig fram. Torget måste därför erbjuda rimliga passagemöjligheter och vara lättillgängligt via olika transportmedel. Astrid Hasselrot (2020) belyser även vikten för att platsen

ska vara tillgänglig på så sätt att det utgör en samlingsplats för allmänheten utan att vara värderande. Det ska vara möjligt att uttrycka sig fritt utan att bli hämmad och du ska känna dig välkommen oberoende av ekonomisk, social, eller etnisk härkomst. Torg bör och kan därför uppfattas som en gemensam demokratisk nyttighet, vilket i sin tur definieras genom sitt varande och inte sitt ägande (Burman & Kaveh, 2020).

Den italienska rättsvetaren Ugo Mattei (2016) går så långt som att påstå att torget tillhör en global gemenskap vilken innefattar både stadsinvånare och resande men också både hemlösa och papperslösa.

För att gestaltningen av Rosendalstorg ska vara tillgänglig bör inga direkta hinder eller svårigheter med framkomligheten finnas. Platsen bör också vara överskådlig och visuellt

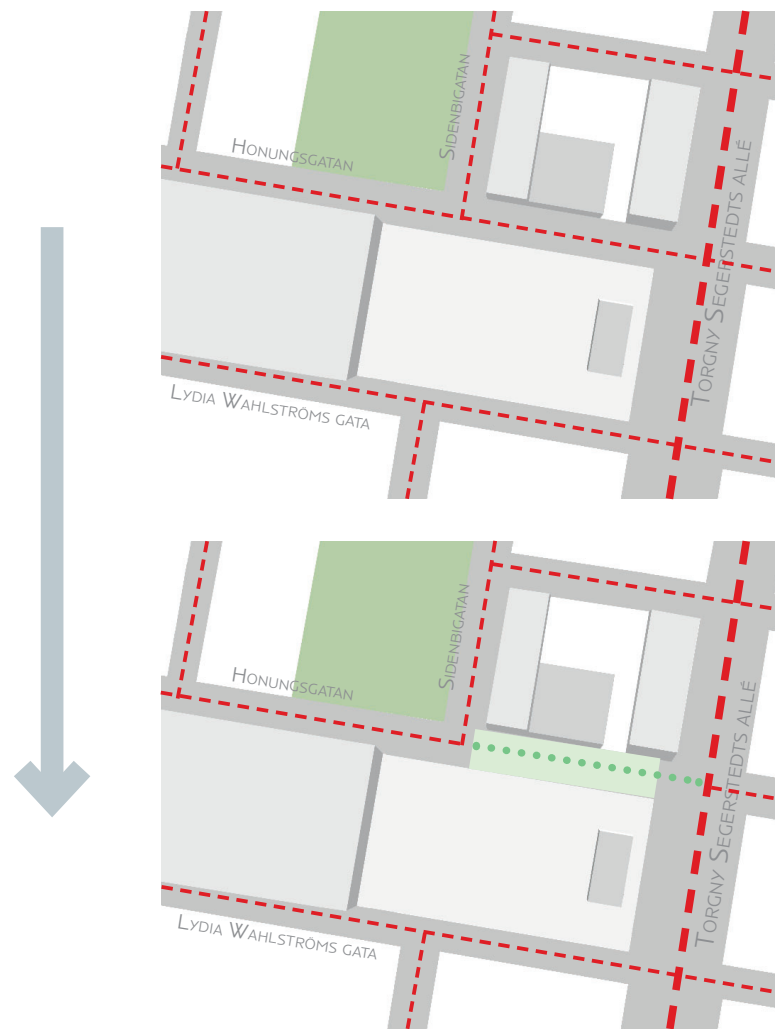

Figur 4: Avgränsningarna till torget bör vara intressanta och tilltalande för att locka in besökare på torget och för att torget ska bli visuellt greppbart, även från distans.

greppbar, även från håll. Detta kan göras exempelvis genom att skapa en "flytande" gräns mot omgivningen vilket lockar in besökare till platsen. Torget gränsar idag

Tillgängligt

till trafikerade vägar i tre riktningar, vilket kan påverka tillgängligheten för fotgängare (och således torgets huvudsakliga besökare) negativt. Detta bedömer jag skulle kunna motverkas genom att avleda trafiken i norr, utan att för den skull påverka tillgängligheten av angränsande byggnader (se illustration till höger). Att delvis stänga av Honungsgatan skulle därför bli ett steg i demokratiseringen av torget samtidigt som det ger torget större yta och därigenom också en mer flytande gräns mot omgivningen. Att låta torget expandera åt norr gör dessutom att soltimmarna kan utnyttjas på bästa sätt (se fig. 6 s. 29).

Figur 5: Visar hur Honungsgatan delvis kan stängas av för att öka fotgängares tillgänglighet och samtidigt bevara tillgängligheten till närliggande byggnader.

Den andra aspekten som Project for Public Spaces tar hänsyn till när de bedömer en offentlig plats är möjligheterna till aktivitetsutövande. Detta anser de vara en av grundstenarna i utformningen då platsens olika aktivitetsutbud ofta utgör anledningen till att platsen blir besökt från första början men också till att besökare återvänder. Principerna är att de aktiviteter som erbjuds bör locka lika många män som kvinnor, vara lämpliga för både ensamma personer och grupper samt att olika åldersgruppers önskemål tillgodoses. Jan Gehl (2010) framhäver på samma ämne behovet av att på en offentlig plats kunna uttrycka sig själv, både rent konkret, men också genom att platsen ska kunna inbjuda till lek och kreativitet. När det kommer till torg som offentlig plats ger dock aktivitetsaspekten inte upphov till en lika programmerad yta som den skulle kunna vara i till exempel en stadsdelspark. Här bör istället utbudet av aktivitetsytor vara fritt och ostyrt för att på bästa sätt låta besökarna välja fritt vilken

(om någon) aktivitet de ska ägna sig åt.

Att se stadslivet i form av andra människor, levande varelser, växter, vatten och arkitektur är både en omedveten och konstant aktivitet i staden, vilket medför att utbudet av sittplatser och möjlighet till fria siktlinjer är viktiga för att skapa en aktiv plats (Gehl, 2010).

För att uppmåna till aktivitet bör gestaltningen av Rosendalstorg vara fri och förhållandevis oprogrammerad men ändå inbjuda till kreativitet och till att kunna vistas på platsen genom kreativa och inbjudande arkitektoniska element. Den fria ytan ska även ge möjlighet att uttrycka sig själv utan att rikta sig till en specifik målgrupp. Genom att göra ytan tillgänglig, kreativ och expressiv ökar således den demokratiska vinningen. Dock anser jag att en allt för tom yta, i avsikt att vara tillgänglig och fri, kan motverka kreativitet. Därför bör gestaltningen av Rosendalstorg balansera öppenhet och kreativitet på ett naturligt och tilltalande sätt.

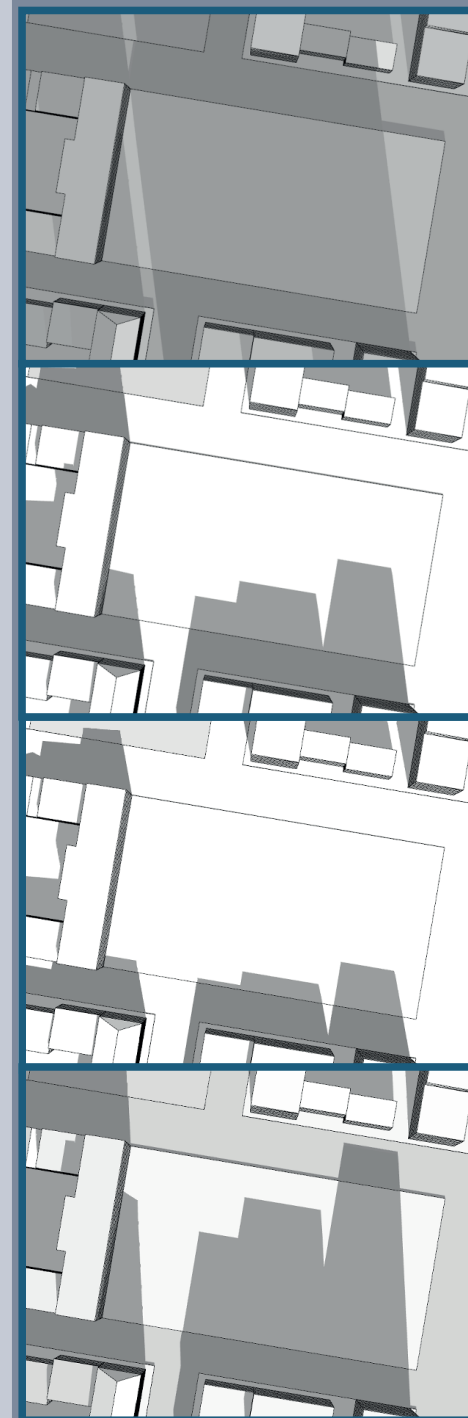
Behagligt

Vad som gör en offentlig plats behaglig enligt Project for Public Spaces grundar sig i flera olika faktorer som handlar om estetik, förvaltning, säkerhet och möjlighet till bekväma sittplatser. Det bör finnas platser att vistas på både i sol och skugga, adekvat belysning för mörkare tider på dygnet och en inbjudan för en jämn könsfördelning för att skapa en välkomnande atmosfär.

Den urbana miljön som torget befinner sig i kan påverka och förändra det lokala klimatet då förekomsten av solstrålning, ljus och vind förändras vilket generellt leder till att urbana miljöer är varmare (fenomenet skapar bland annat vad som kallas för "Urban Heat Islands"). Därför är det även viktigt att förse Rosendalstorg med skuggplatser, inte minst för barn och pensionärer som är mest känsliga för direkt solljus och värme. Urbana områden tillskrivs ofta också sämre luft- och ljudförhållanden samt viss jordpåverkan i form av vägsalt. Buller och utsläpp från trafik påverkar både människor och djur och

kan därför dessutom motverka känslan av behaglighet.

Torget kommer att utgöra en viktig samlings- och målpunkt för så väl bosatta i området som besökare och det bör därför vara attraktivt och inbjudande i sin helhet och samtidigt representera Rosendal som ett stadsdelstorg. Torget bedömer jag vara en relativt solig plats då den utgörs av en större öppen yta, omgiven av byggnader som på ett lagom avstånd inte ger påfallande skugga men ändå lä. Jag bedömer det därför viktigt att förse platsen med solskydd, särskilt i den norra delen av torget då den nästan aldrig skuggas och därför är särskilt utsatt. Genom att, som tidigare visat, stänga av en del av Honungsgatan minskar den angränsande trafiken vilket till viss del ökar säkerheten på torget. Dessutom avlägsnas en del av det direkta bullret från platsen.

Jan. 12.00

Apr. 12.00

Jul. 12.00

Okt. 12.00

Figur 6: Visar en solstudie av hur sol- och skuggförhållandena ser ut på torget över året.

Att skapa en social plats är mer abstrakt och handlar om att ge besökare möjlighet till spontana möten med främlingar, vänner, grannar och kollegor. Det ska också vara möjligt att på ett konstlat sätt interagera med okända personer. Om detta uppnås känner besökare en större delaktighet och gemenskap till sitt grannskap men också en starkare förankring till platsen, något som inverkar positivt på platsens uttryck (Project for Public Spaces, 2020). För att bedöma den offentliga platsens sociala möjligheter bejakas aspekter om huruvida människor stannar upp och pratar, om de skrattar och om de generellt tar hand om platsen - vilket gör den sociala biten till en komplex del när det kommer till utformandet av en plats. I sin bok "Cities for People" pekar Jan Gehl (2010) på tre saker som är nödvändiga för att en plats ska främja möten mellan olika människor; nämligen att kunna *se*, *höra* och *prata*.

Att se och bli sedd är den enklaste formen av möten mellan människor och utgör också en

av de mest universella aktiviteterna i en stad. Gehl lyfter därför vikten av att ge människor utrymme för att observera sin omgivning, till exempel genom väl utplacerade bänkar och sittplatser där (helst) flera olika delar av stadslivet kan bli betraktade men också just att även hålla siktlinjerna fria, oavsett om du är vuxen eller barn, sittande eller stående. För att utblickar ska kunna vara tillfredsställande måste de helt enkelt gå att se utan diverse hinder i vägen. Gehl påstår att genom att dessutom inkludera siktlinjer och synlighet till och från närliggande byggnader, ökar transparensen och förutsättningarna för det sociala mötet som en bra offentlig plats kräver.

Vid sidan av den visuella aspekten av en social plats, måste det även ges utrymme för att kunna konversera (Gehl, 2010). Detta inkluderar både att kunna höra och höras, något som tidigare togs för givet men som blivit mer och mer komprometterat i och med det allt ökade bullret från staden. I och med detta ökar betydelsen för att kunna ha

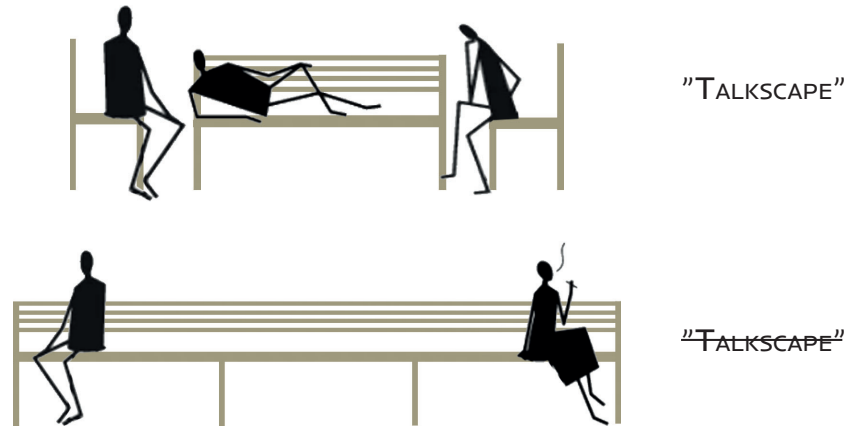

Figur 7: Genom att placera bänkar i olika riktningar kan olika delar av stadslivet betraktas, något som enligt Gehl ökar förutsättningarna för det sociala mötet.

konversationer på offentliga platser som till exempel torg och parker, ostörda av intensivt buller. I praktiken framhåller här Gehl så kallade "talkscapes", där exempelvis bänkar i vinkel eller möbelgrupper vända mot varandra kan bidra till det sociala mötet medan förekomsten av långa bänkar där människor sitter bredvid varandra minskar inbjudan till

konversation, även med vänner och bekanta.

Jag anser att Rosendalstorg bör gestaltas för många olika sorters sittplatser då det sociala behovet innehåller flera olika aspekter. Dels behovet av att kunna betrakta olika delar av stadslivet (se fig. 7 s.30), vilket påkallar förekomsten av bänkar med utblick åt olika håll, dels behovet av att kunna samtala på ett naturligt sätt och genom det skapa, vad Jan Gehl kallar, "talkscapes" (se fig. 8 t.h.). Dessutom bör siktlinjerna från sittplatserna tas i beaktande för att faktiskt kunna se delar av stadslivet och också bli sedd. Detta ökar också den demokratiska vinningen i form av ökad trygghet och visuell förståelse av platsen.

Figur 8: Genom att skapa "talkscapes" gynnas det sociala mötet mellan människor långa bänkar minskar den sociala aktiviteten. På ett torg bör dock båda möjligheterna finnas för att skapa en dynamiskt social plats.

10 PRINCIPER FÖR ETT BRA TORG

Project for Public Spaces utvecklade 2005 fram några riktlinjer att förhålla sig till i skapandet och gestaltningen av ett torg. Riktlinjerna utgår från ett hundratal analyser och observationer över både bra och dåliga torg, vilka sammantaget kokats ner till tio olika principer. Dessa har jag beaktat under arbetet och i den mån det är möjligt applicerat på gestaltningsförslaget.

1. Uttryck och identitet

Torg har genom historien varit en central del i identitetsskapandet av en stad och därför en viktig del av en stads karaktär och uttryck. Exempel på detta är Times Square i New York, Himmelska Fridens Torg i Peking och Markusplatsen i Venedig, vilka alla har en stark identitet och tydligt förknippade med själva staden. Även om Rosendalstorg inte ämnar att bli den nya Markusplatsen, bör gestaltningen reflektera kring visioner om identitet, betydelsefullhet och karaktär. Rosendalstorg bör därför att gestaltas tydligt och karaktäristiskt med genomgående

element. Målet är att invånare och besökare direkt ska kunna identifiera torget, kunna orientera sig med hjälp av torget och att torget i sig själv blir en målpunkt och samlingsplats.

2. Attraktion och destination

En gemensam egenskap för bra torg anser Project for Public Spaces (2005) vara förekomsten av ”platser inuti platsen”. Små rum eller ytor med utrymme för olika sorters aktivitet och blickpunkter tilltalar fler och bredare målgrupper vilket ökar attraktionskraften av platsen samtidigt som det skapar en vilja att både besöka och stanna på torget. Jan Gehl diskuterar ju som tidigare nämnt förekomsten av s.ka. ”talkscapes”, något som jag i gestaltningen av torget vill ta vara på och genom vilka det bör ges möjlighet att skapa just ”platser inuti platsen”. Dessa bör dock inte vara så avgränsade att de blir alienerade från platsen utan snarare på ett naturligt sätt bli en del av torget. ”Platserna” bör skapa en dynamik i gestaltningen utan att göra torget osammanhängande och plottrigt.

Detta undviks exempelvis genom att likadana ”platser” återkommer och därigenom bidrar till ett sammanhang utan att verka varken splittrande eller allt för homogent (se fig. 9).

Figur 9: Visar på hur ”platser inuti platsen” kan skapa dynamik men samtidigt inte får skapa för stor oreda i gestaltningen då platsen slutar upplevas som just en plats.

3. Bekvämlighet

Vidare anses att torget bör ge utrymme för väl utplacerade bekvämligheter som bänkar, papperskorgar och belysning. Oavsett om det är permanenta eller tillfälliga inrättningar skapar dessa bekvämligheter utrymme och möjlighet för social interaktion, vilket i sig är en viktig del av torgets funktion, också här i samspråk med Jan Gehls (2010) åsikt om att det ska vara möjligt att se, höras och prata på ett bekvämt sätt.

4. Flexibel design

Hur ett torg används skiljer sig mellan olika tider på dygnet likaväl som vid olika tider på året. För att ett torg ska anses attraktivt måste det därför vara anpassat och flexibelt för att kunna förhålla sig till olika slags årstider, tidpunkter och tillfällen. Rosendalstorg bör därför gestaltas med en välutformad belysningsplan och med element som gör att torget blir identifierbart oavsett om det ligger snö på marken. Dessutom bör designen innefatta möjligheter för människor att utöva

diverse olika aktiviteter och/eller hysa olika sammankomster utan att bli hindrad eller begränsad av torgets utformning eller vilken tidpunkt det är på dygnet/året.

5. Säsongsbaserat

I anslutning till föregående princip så anser Project for Public Spaces (2005) att de bästa torgen är säsongsanpassade i den mån det är möjligt. Julmarknad byts ut mot skördfest och konstutställning över årets gång och skapar på så sätt nya attraktionskrafter och en kontinuitet i användningen av torget. Möjligheten som Rosendalstorg gestaltas för, anser jag dessutom vara att kunna ha demonstrationer och offentliga sammankomster oavsett årstid genom att gestalta för permanenta scener och generell öppenhet. På så sätt bör torget förankras i tankar om demokrati och yttrandefrihet.

6. Tillgängligt

Tillgängligheten har redan berörts flera gånger men tål att påminnas om igen. Torg som är

svåra att ta sig till, eller röra sig över, blir inte lika frekvent besökta - det säger sig nästan sig självt. Ett torg måste vara lätt att ta sig till för fotgängare och vara anpassat därefter. Tung trafik och/eller farliga övergångsställen anser Project for Public Spaces (2005) avskärma torgen från dess viktigaste komponent, nämligen människan. I anslutning till Rosendalstorg kommer en spårväg löpa vilket utökar torgets tillgänglighet även för besökare som inte har tillgång till fordon eller kan ta sig dit till fots. Någon omfattande biltrafik planeras inte i området och med hjälp av avstängningen av Honungsgatan (se fig. 5 s. 27) bör därför inte trafiken generera i några tillgänglighetsproblem.

7. Det yttre och inre torget

Frederick Law Olmstedt hänvisade i slutet på 1800-talet till det ”yttre” och ”inre” torgets betydelse - något som även Project for Public Spaces (2005) anser vara av betydelse i utformningen av torg idag. Vad Olmstedt pekade på var hur torgets omgivning (det

yttre torget) påverkade attraktionen och tillgängligheten av de centrala delarna (det inre torget). Exempelvis skulle ett torg omringat av fem meters höga tomma väggar vara en absolut mardröm för det inre torget, medan om det istället är omringat av lättillgängliga caféer, offentliga verksamheter och intressanta butiker ökar både torgets attraktionskraft och aktivitet. Gällande utformningen av Rosendalstorg bör torget anknyta till omgivningen genom att låta formspråket och designen ha en flytande förbindelse med de angränsande gaturummen. Detta skapar en konversation mellan det yttre och inre torget och kommer rent visuellt göra att torget upplevs som större, samtidigt som det ökar torgets greppbarhet.

8. Inbjudande

Med stark återkoppling till föregående punkt måste torget vara inbjudande. På samma sätt som att torgets omgivande bebyggelse är viktig är också de vägar och stråk som leder in till torget viktiga. Ett bra torg börjar inte vid

torgets utkant utan påverkar besökare redan innan de nått fram genom att exempelvis sakta ner trafiken, ge utrymme för fler fotgängare och intressera människor att gå vidare mot torget. Torget ska ha en dragningskraft som på ett naturligt sätt förstärker känslan av att ”nått en destination”.

9. Valfungerande förvaltning

För att besökare ska vilja besöka torget mer än en gång krävs en fungerande förvaltning av torget. Ogräs, trasiga bänkar och överfyllda papperskorgar drar snabbt ner även den bästa av platser och löpande förvaltning, där förvaltaren förstår hur platsen används, är därför centralt för ett valfungerande och attraktivt torg. Som landskapsarkitekt bör jag därför gestalta för att området ska vara så lätt att förvalta som möjligt och att genom det ge bästa möjliga förutsättningar för torget att inneha en valfungerande skötsel. Detta är särskilt viktigt med offentliga platser som utsätts för ett stort slitage.

10. Engagerade intressenter

Till sist krävs det engagerade och involverade intressenter för att skapa ett bra torg. Det kan röra sig om butiks- eller caféägare, företag i anslutning till torget eller personal som arbetar i närheten. Det rör sig också om boende, kommuner och ideella organisationer. Alla som på något sätt har något att bidra med och som har ett intresse för att torget ska utgöra en attraktiv plats i staden.

Uppsala kommuns vision

Avsnittet presenterar en dokumentanalys vilken är ämnad att ge en övergripande bild av Uppsala kommuns vision för Rosendalstorg och för att ge en helhetsbild av den generella visionsidé som kommunen har av bostadsområdet och om detta har betydelse för gestaltningen av torget och dess demokratiska sammanhang. Här kommer således Uppsala kommuns kvalitetsprogram, detaljplan och övergripande vision för Rosendal och Rosendalstorg att presenteras följt av reflektioner kring vad dessa har för betydelse för gestaltungsarbetet.

ÖVERSIKTLIG VISION FÖR ROSENDAL

Stadsbyggnadsvisionen som Uppsala kommun (2016) upprättat för Rosendal i allmänhet är att förstärka och/eller utveckla det så kallade ”kunskapsstråket” vilket löper från Uppsala universitet i de centrala delarna av staden, längs med Dag Hammarskjölds väg och slutligen till Sveriges lantbruksuniversitet i

söder. Detta skulle enligt Uppsala kommun (2016) även kunna stärka stadens identitet som universitetsstad. I Rosendals fall yttras detta även genom namn på gator och parker vilka är döpta efter akademiska titlar och kända akademiker.

Visuellt och funktionsmässigt vill Uppsala kommun (2016) att Rosendal som stadsdel präglas av hållbarhet genom synergier av mångfald, dynamik och kontraster sett till skala och karaktär, vilket i uppbyggnadsskedet kan bevittnas genom den befintliga arkitekturen som är diversifierad och därför vittnar om en dynamisk och estetisk mångfacetterad stadsdel. Stadsdelens uttryck i sin helhet efterfrågas av kommunen till att vara stadsmässigt med en urban täthet och tydliga gaturum. Här är den urbana tätheten mest påtaglig då husen står både högt och tätt (se foto 2-3). Generellt vill dessutom Uppsala kommun att Rosendal som stadsdel, både arkitektoniskt och rent visionärt, ska följa de tre visionsidéer som Uppsala kommun

upprättat: ”I Rosendal är allt nära”, ”Hit är alla välkomna” och ”En lite smartare stadsdel”.

Foto 2 och 3: Foton tagna vid platsbesök i Januari 2021, visar på Rosendals karaktäristiska arkitektoniska sammanhang.

”I Rosendal är allt nära”

Uppsala kommun strävar efter att närheten till universiteten, parker och natur ska präglade Rosendal vilket gör att också hållbara och smidiga resealternativ ska eftersträvas. Utmed Torgny Segerstedts allé och i anslutning till Rosendalstorg planeras därför en spårväg med tillhörande hållplats. Önskemål finns dessutom från kommunen om flertalet cykelparkeringar på och i anslutning till torget för att främja och uppmuntra till hållbara resealternativ.

”En lite smartare stadsdel”

Med den tredje visionsidén vill Uppsala kommun främja hållbara alternativ och resurseffektivitet. De strävar också efter att miljö och klimatsmarta lösningar ska vara starkt kopplat till Rosendal som stadsdel.

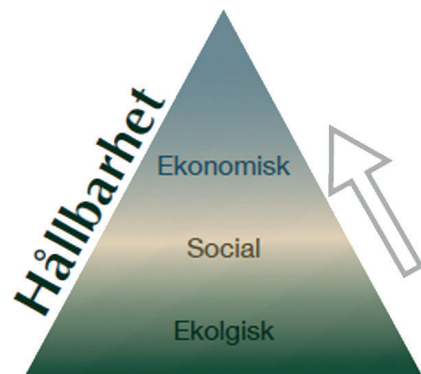
”Hit är alla välkomna”

Uppsala kommun vill att mångfald, trygghet och variation ska präglade Rosendal som stadsdel och därigenom verka inkluderande.

Hållbar utveckling

Enligt Uppsala kommuns kvalitetsprogram från 2015 kommer utbyggnaden av Södra staden, inkluderat stadsdelen Rosendal, vara en del i arbetet om att göra Uppsala till en allt mer hållbar stad. En del i den utvecklingen ska inkludera ett ständigt ifrågasättande av konventionella stadsbyggnadsideal i takt med att teknikutvecklingen och kunskapsnivån ökar. För Rosendals del innebär hållbarhetsprogrammet att det ska ”vara lätt att göra rätt” (Uppsala kommun, Kvalitetsprogram för Rosendal, s. 10) vilket i stort sett betyder att stadsdelen rent strukturellt är uppbyggd för att vara hållbar och för att främja hållbara val. Rosendal är tänkt att vara ett pilotprojekt för hållbara städer i Sverige och därför är just hållbarhetsaspekten något som kommunen emfaserar både i detaljplan och kvalitetsprogram. Kvalitetsprogrammet för Rosendal inbegriper alla tre delarna av hållbar utveckling (ekologisk, social och ekonomisk) men med utgångspunkten att de är beroende av varandra. Ekologisk hållbarhet har en grundläggande roll vilken främjar och/eller ger möjlighet till

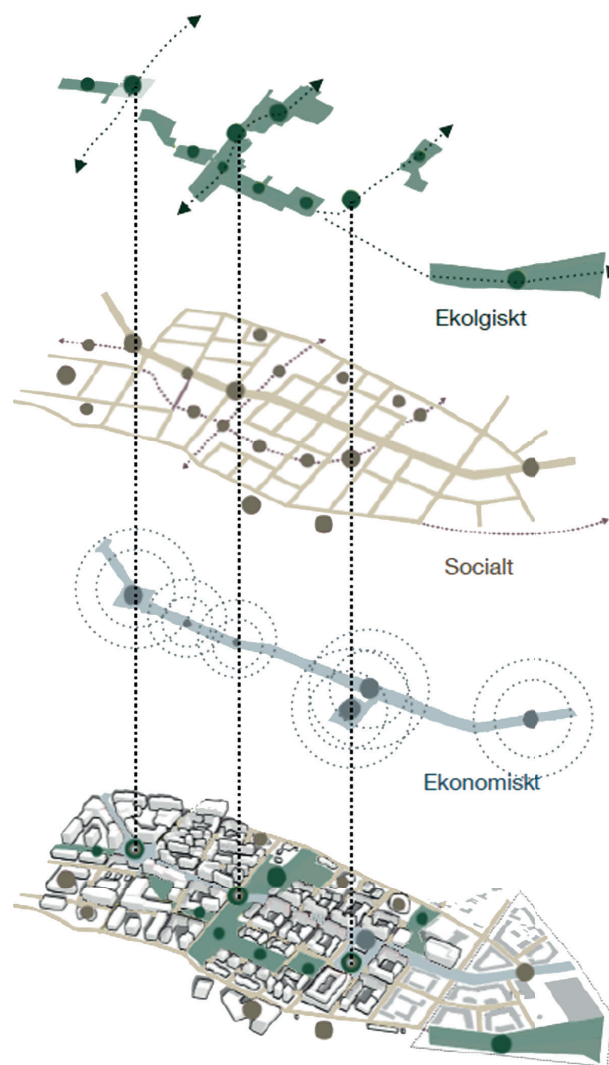
V i s i o n s
i d é e r

Figur 10: Visar Uppsala Kommuns vision kring hållbar utveckling och dess olika förutsättningar.

social hållbarhet som i sin tur påverkar möjligheten till ekonomisk hållbarhet/tillväxt.

Uppsala kommun redovisar vidare i det aktuella kvalitetsprogrammet hur de uppsatta hållbarhetsmålen ska uppnås genom ekologiska, sociala och ekonomiska nätverk genom Rosendal. Dessa är ämnade att tillsammans skapa noder genom stadsdelen med synergier av hållbarhetseffekter och Rosendalstorg utgör just en sådan nod (se figur 3). Detta ökar relevansen för torgets uppgift att bistå med en demokratisk plats där hållbar utveckling hamnar i fokus.

Figur 11: Hållbarhetsnoderna i Rosendal med Rosendalstorg längst till höger. Illustration: Uppsala kommun

TORGETS FÖRUTSÄTTNINGAR

Rosendalstorg efterfrågas av Uppsala kommun till att vara arkitektoniskt väl utformat, ge utrymme för fria ytor och fri aktivitet samt vara lämpligt för en mångfald av besökare och brukargrupper. Torget bör utgöra en knutpunkt för ekologiska, ekonomiska och sociala nätverk och i anslutning till den västra kortsidan om Rosendalstorg planeras det för ett medborgarhus som förslagsvis bör samspela med torget och dess gestaltning. Medborgarhuset, enligt Ronnie Nilsson på Uppsala kommun (2020), planeras för offentliga verksamheter och bland annat kommer innefatta funktioner som bibliotek och kulturhus. Detaljplanen är dessutom utformad för utbyggnad av en spårväg i Rosendal och längs med Torgny Segerstedts allé. Rosendalstorg planeras därför att tillhandahålla en framtida spårväghållplats vilket troligtvis kommer påverka trafikmängden och människoflödet till torget.

Dagvattnet på torget leds till närmsta öppna dagvattenhantering, parken Carlshage, belägen

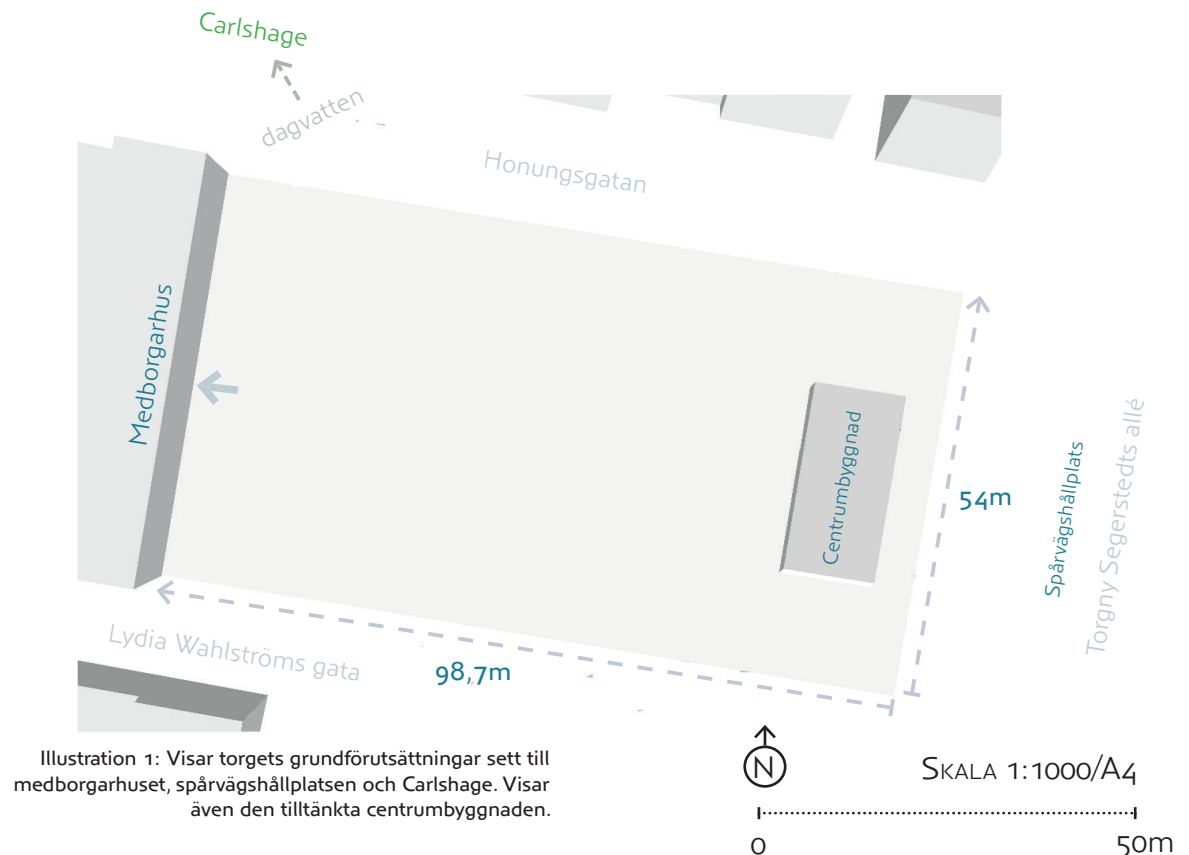
i det nordvästra hörnet samt till regnbäddarna utmed de omgivande gatorna i norr och söder. Torgets östra del ska inrymma en centrumbyggnad med maximal nockhöjd om 8 meter och helst inte ha någon baksida utan vara öppet åt alla håll (Ronnie Nilsson, 2020). Verksamheten bör vara öppen för allmänheten och genom det interagera med torget och medborgarhuset. Till exempel ges utrymme för möjlig uteservering som skulle kunna sträcka sig ut mot torget.

Uppsala kommuns mål för den estetiska utformningen av Rosendalstorg består i att torget ska vara attraktivt, tryggt, ge upphov till aktivitet, utgöra en nod i Rosendal och dessutom återspegla hållbarhet och mobilitet. Detta anser kommunen kan göras genom uppseendeväckande och/eller nyskapande arkitektur som relaterar till omgivande byggnader, främst medborgarhuset.

Vidare bör torget, enligt kommunen, utformas för att kunna bli en samlingspunkt och ett nav

för hela Rosendal och torget bör därför vara tillgängligt och attraktivt för alla människor, oavsett ålder, kön eller funktionsvariation. En tydlig prägel av offentlighet efterfrågas också, likaså att torget ska gestaltas för att vara välkomnande för både boende och besökande

genom att vara tryggt och inkluderande. Uppsala kommun (2016) uttrycker även en önskan om att Rosendalstorg ska utgöra en ”grön oas” men samtidigt vara öppet nog för att kunna bedriva torghandel likaväl som att göra utrymme för diverse evenemang och aktiviteter.

Slutsatsen i Rosendals kvalitetsprogram är att Rosendalstorg generellt eftersträvas till att bidra med karaktärsfullhet, kvalitet och variation, vilken bör väcka besökarens nyfikenhet och vilja till delaktighet. Dock uttrycks inga krav på att programmera särskilda ytor för specifika aktiviteter.

VISIONSANALYS

Uppsala kommuns visionsidé om att alla ska vara välkomna i Rosendal samspelar tydligt med arbetets demokratiaspekt och är något som gestaltungsförslaget av Rosendalstorg i sin helhet bör genomsyras av. Även tillgänglighetsaspekten gällande cykelplatser och torgets angränsning till spårväghållplatsen bör beaktas i gestaltungsförslaget då det ur en demokratisk aspekt innebär att fler ges möjlighet att ta sig till torget, oavsett om du är bilägare, cyklist, fotgängare eller åker kollektivt.

Den ändrade trafikmängd som spårväghållplatsen kan ge upphov till bör också den tas

med i beräkningen gällande utformningen av torget. Rollen som en knutpunkt och samlingsplats kan komma att öka i framtiden vilket eventuellt skapar en förändrad behovsbild. Detta gör att kraven på Rosendalstorg som en flexibel och arkitektonisk identifierbar plats ökar.

Torget bör kunna samspela med det angränsande medborgarhuset på ett tillfredsställande sätt eftersom det i sig själv innehar en demokratisk betydelse för samhället i stort och stadsdelen specifikt. Det kan därför med fördel samspela med torgets arkitektoniska utformning och på ett naturligt sätt vara en förlängning av den demokratiska plats torget är ämnat att bli (och vice versa). Samspelet med medborgarhuset kan även öka torgets relevans som en demokratisk arena och förstärka den offentliga prägeln som torget önskas ha. Genom en anspelning och sammankoppling med medborgarhusets verksamhet kan torget även komma att stärka det ”kunskapsstråk” som kommunen efterfrågar - något som stärker den

demokratiska aspekten ytterligare.

Utan att ta ifrån Rosendalstorg prägeln av att vara en demokratisk och öppen plats, kan hållbarhetsvisionen ta sig uttryck i material- och växtval. Att använda naturliga, inhemska och slitstarka material i gestaltningen skulle gå i linje med kommunens hållbarhetsmål utan att påverka torgets funktion som en demokratisk arena. Däremot anser jag att kommunens önskan om att torget bör utgöra en ”grön oas”, känns mindre relevant för arbetets syfte, specifikt med tanke på närheten till Carlshage.

Platsanalys

Följande områdesanalys innefattar en överblick av Rosendalstorgs placering i stadsdelen och dess förhållande till Uppsala stad. Här presenteras en argumenterande analys av närliggande noder, kommunikationsmöjligheter, grönstruktur och målpunkter som bedöms vara relevanta för torgets utformning.

Rosendalstorg är beläget i den centrala delen av Uppsala, ungefär 2,5 kilometer från stadskärnan. Som tidigare nämnt tillhör Rosendal ett större utbyggnadsprojekt i Uppsala, kallat Södra staden, och är därför en del i Uppsala kommuns mest aktuella stadsutvecklingsprojekt. Innebörden av detta är att Rosendal kommer utgöra en del i ett vägledande exempel på hur Uppsalas fortsatta stadsutveckling kommer se ut. Att bejaka principerna för en demokratisk utveckling och därigenom skapa en stadsdel och ett stadsdelstorg som ger möjlighet för invånare att utöva praktisk demokrati, känna sig välkomna och fria att uttrycka sig anser jag vara en viktig del i detta och ett led i en fortsatt hållbar stadsutveckling.

Området som stadsdelen Rosendal tillhör och som avsetts i detaljplanen bestod innan

SAMMANHANG, IDENTITET OCH KARAKTÄR

byggstart till störst del av öppen mark som under 1900-talet har verkat som militärt övningsområde och golfbana. Det är beläget mitt emellan två stora grönområden tillika naturreservat med Stadsskogen i väster och Kronparken i öster.

Foto 4: Flygfoto från södra Rosendal mot centrum i norr. Det blåa markerar Rosendal med Rosendalstorgs ungefärliga placering i orange.

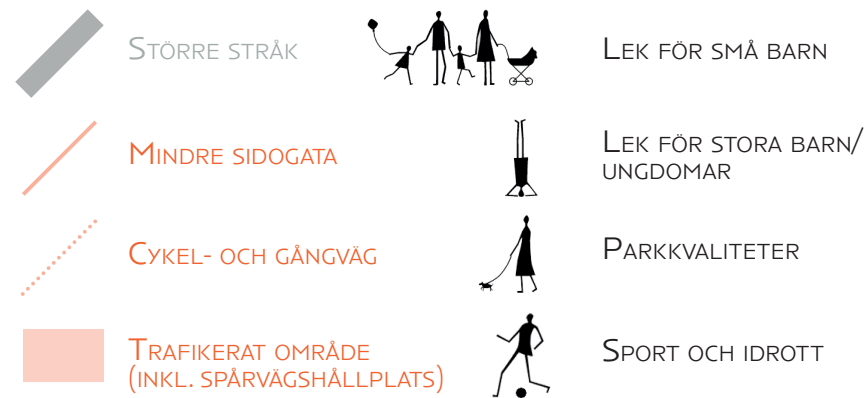

Rosendalstorg är beläget relativt centralt i stadsdelen vilket troligtvis kommer öka torgets roll som samlingsplats i förhållande till det andra stadsdelstorget, Talltorget, vilket ligger i den norra delen. Dess centrala placering i Rosendal gör också att närheten till andra centrala och offentliga platser ökar vilket betyder att gestaltningen av Rosendalstorg kan förhålla sig till dessa platser och dess respektive funktion. I illustrationen till höger visualiseras Rosendals huvudsakliga offentliga ytor och dess övergripande funktion i relation till torgets placering. I torgets nordvästra hörn tar parken Carlshage vid vilken utgör ett rekreations- och dagvattenstråk som leder vidare till Stadsskogen och Sieghbansparken. Ett stenkast bort i västlig riktning planeras en allaktivitetspark med idrottsprägel och lika långt i sydostlig riktning Elsa Eschelssons park, vilken kommer erbjuda både aktivitet (för bl.a. skate och streetbasket) och rekreation.

Illustration 2: Stadsdelsöversikt gällande offentliga platser, noder och grönområden i förhållande till Rosendalstorg

Området omkring torget kommer i stora drag präglas av en hög och tät bebyggelse med medborgarhuset som en direkt anslutande målpunkt. Med närhet till allaktivitetsparken, Elsa Eschelssons park och i viss mån Solvallsparken erbjuder området många olika aktivitetsytor - både för lek och sport. De närliggande offentliga ytorna, med undantag för stadsskogen, är således relativt hårt programmerade. För Rosendalstorgs del innebär detta att det finns ett tomrum att fylla i form av en oprogrammerad öppen yta. Med det inte sagt att torget bör vara innehållslöst.

STADSSKOGEN

Illustration 3: Närliggande offentliga platser, och dess respektive funktion.

Gestaltung

Utformning

Parallellt med analysen och utifrån de ställningstaganden som gjorts under arbetets gång togs ett program fram för gestaltningen av torget. Programmet kokades ner och reviderades under hela gestaltungsfasens gång i samband med att nya ställningstaganden och observationer gjordes.

Det program som togs fram resulterade i tre gestaltungsprinciper vilka tillsammans med konceptet utgjort en grund för utformningen av torget.

PROGRAM

- Skapa många sittplatser så besökare med lätthet kan vistas på platsen, likaväl som möjlighet ges till att umgås, prata och interagera med andra människor. Torget bör utgöra en social plats där besökare utan hinder kan göra sig hörda, lyssna på och betrakta andra människor.

- Gestalta en trygg plats där fria siktlinjer, tillgänglighet och god belysning inbjuder till vistelse alla tider på dygnet och för alla människor oavsett kön, sexuell läggning, religionstillhörighet eller funktionsvariation.

- Gestalta Rosendalstorg för att vara en naturlig samlingsplats för offentliga evenemang och debatter, både stora och små. Detta inkluderar även torgets tillgänglighet i form av flertalet cykelparkeringar.

- Skapa en trivsamt plats vilken förstärker medborgarhusets syfte genom visuellt tilltalande och greppbara arkitektoniska element.

- Skapa möjligheter till fri aktivitet genom programmerade öppna ytor och fria siktlinjer för att skapa en kreativ, orienterbar och välkomnande plats för både invånare och besökare.

GESTALTNINGSPRINCIPER

Skapa gott om utrymme för frihet, uttryck och kreativitet

Gör torget inbjudande, tryggt och tillgängligt

Uppmuntra till social aktivitet

Konceptet

Konceptet ”Ett oskrivet blad” har varit vägledande i utformningen av Rosendalstorg och relaterar både till själva processen av att skapa ett torg (och en stadsdel) från ingenting samtidigt som det representerar möjligheterna och rätten till att få förmedla sina åsikter och att vara sig själv. Den demokratiska aspekten lyser igenom konceptet då det oskrivna bladet förmedlar en frihet till att få skriva sin egen historia, uttrycka sig som man vill och samtidigt vara obehindrad när man gör det. Gestaltningmässigt visar det sig i en relativt oprogrammerad och fri yta men med många möjligheter till att uttrycka sig, se och höra och torget blir därför lika naturligt det stadsdelstorg det är ämnat att bli. Flertalet

sittplatser gör det möjligt att stanna upp och ta del av olika åsikter, information och nyheter. Möjligheterna till att sätta sig ner innefattar allt från konventionella bänkar, cafémöbler och solstolar till friare ytor som scener, gräsplättar och större lekfulla ”pappersark”.

Konceptet ”Ett oskrivet blad” relaterar även till det angränsande medborgarhuset där ett bibliotek ska finnas och med den implicita demokratiska kopplingen om till rätten till utbildning, information och omvärldsförmedling.

“Ett oskrivet blad”

SKISSPROCESS

För att stärka kopplingen mellan torget och medborgarhuset togs tidigt beslutet att gestaltningen skulle förstärka dess entré och att torget genom det skulle bli en naturlig förlängning av medborgarhuset. Genom att skapa en centralaxel över torget stärktes inte bara relationen till medborgarhuset utan även centrumbyggnadens roll på torget. Denna centralaxel kom därför bli viktig att hållas öppen och fri för att främja rörelsen i östvästlig riktning över torget.

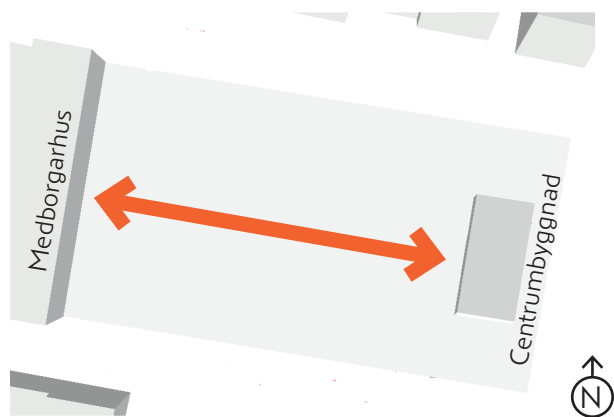

Illustration 4: Visar hur centralaxeln bildas och förstärker entréerna till de båda byggnaderna.

För att öka tillgängligheten på torget och göra det mer välkomnande för fotgängare valdes att en del av Honungsgatan stängdes av till förmån för en expansion av torget och i förlängningen också dess demokratiska vinning. Att expandera norrut kom även att ge torget en möjlighet till att utnyttja soltimmarna och därigenom öka torgets attraktionskraft som en plats att uppehålla sig på.

Då Rosendalstorg beräknas angränsa till en framtida spårväghållplats kan torget komma

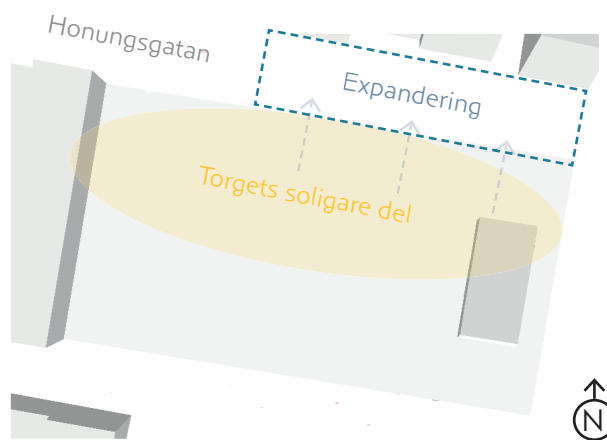

Illustration 5: Visar hur torget valdes att expanderas för att öka tillgängligheten och utnyttja soltimmarna.

att bli en mer trafikerad och välbesökt nod i framtiden. Hållplatsen och det potentiella ökade trafik- och människoflödet togs därför med i beräkningen för att ge än mer rättvis och tydlig bild över torgets framtida funktion och identitet. Med hänsyn till detta ansågs det även viktigt att förse platsen med flertalet cykelparkeringar för att ge pendlare och besökare större möjligheter till kommunikation från och till torget. För att undvika cykeltrafik på själva torget gjordes plats för parkering på flera platser runt om torget.

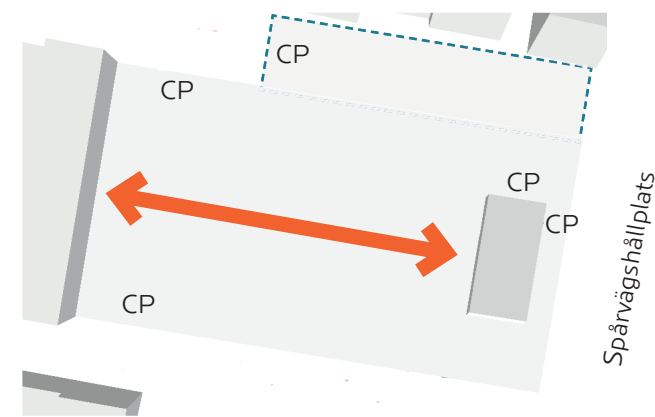

Illustration 6: Visar på hur cykelparkeringarna finns utspridda runt om för att undvika cykeltrafik direkt över torget. CP - cykelparkering.

För att förstärka entrén till medborgarhuset kom två stora vattenspeglar att ta form. Dessa reflekterar medborgarhusets fasad vilket förstärker samhörigheten med torget samtidigt som det förstärkar medborgarhuset och ökar dess roll på platsen. Spegelarna ramar också in entrén och förstärker den genomgående centralaxeln i båda riktningar.

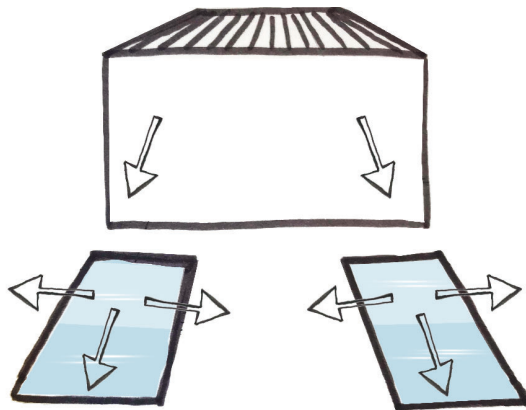

Illustration 7: Visar hus vattenspeglarna förstärker och framhäver medborgarhusets entré och fasad.

Utrymmet närmast medborgarhuset lämnades öppet för att öka tillgängligheten från flera håll samtidigt som det gav utrymme för

en ”förlängning” av medborgarhusets verksamhet. Här gestaltas därför för möjlighet till en läs- och studieplats som, tillsammans med medborgarhusets biblioteksverksamhet, också förstärker den demokratiska aspekten av torget samtidigt som den går hand i hand med kommunens vision om att förstärka det s.k. ”kunskapsstråket” och således den övergripande visionen för Rosendal. Läs- och studieplatsen är gestaltad för att tillhandahålla laddningsmöjligheter och wi-fi för att få tillgång och möjlighet att tillgodose sig information på ett så smidigt sätt som möjligt och samtidigt som det ges möjlighet att vara utomhus. Då medborgarhusets övriga funktion innefattar bl.a. kulturverksamhet, lämnas även en fri yta som sitt- och viloplats vilken kan användas för valfri aktivitet.

För att uppmärksamma torgets roll som en demokratisk arena tillhandahåller torget två scener vilka fungerar som plattformar för uttryck, åsikter och kreativitet. Det valdes att gestaltas för två mindre scener istället för en

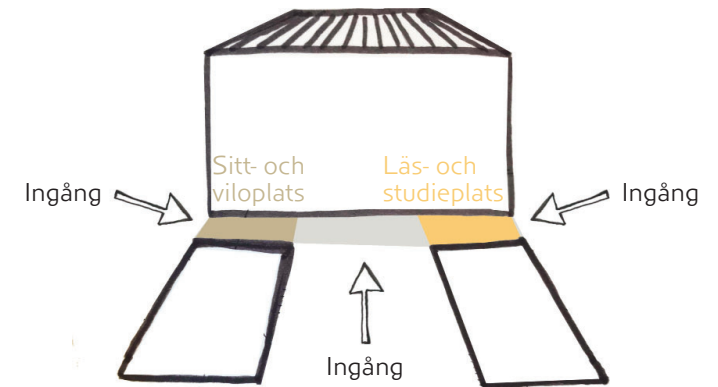

Illustration 8: Utrymmet närmast medborgarhuset lämnar yta för tillgänglighet samtidigt som det görs plats för en förlängning av medborgarhusets verksamhet.

större då det dels sprider ut funktionen som scenerna har, dels blir en mer dynamisk yta. Scenerna blir även mer tillgängliga för både större och mindre evenemang vilket inbjuder till spontanitet och kreativitet. Dessutom blir scenernas indirekta roll som tilltänkta sittytor mer intima, småskaliga och således greppbara.

Illustration 9: Scenerna blir både demokratiska plattformar och/ eller indirekta sitt- och samlingsplatser.

Placeringen av scenerna som centrala attribut på torget bidrar till att ge dem rollerna som självklara utgångspunkter för spontana sammankomster, demonstrationer och offentliga möten och genom det framhäva den demokratiska spelplanen som torget är ämnad att utgöra.

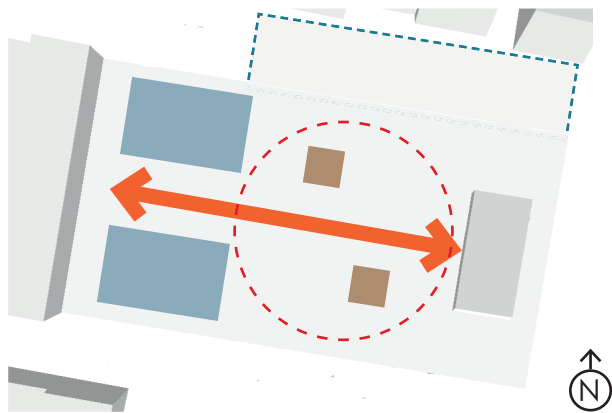

Illustration 10: Visar hur de två mindre scenerna är utplacerade för att ha en central plats på torget samtidigt som centralaxeln hålls fri.

Tre fontäner placerades ut på torget för att agera naturliga samlingsplatser. Dessa tar upp vattnelementet och skapar arkitektonisk kontinuitet över torget. Omkring fontänerna

är bänkar placerade för att ge möjlighet till att sitta ner, vila och lyssna på det porlande vattnet samtidigt som utblick ges i flera olika riktningar (se illustration 11). Vattnelementen bidrar även med svalka i den tidvis varma urbana miljön.

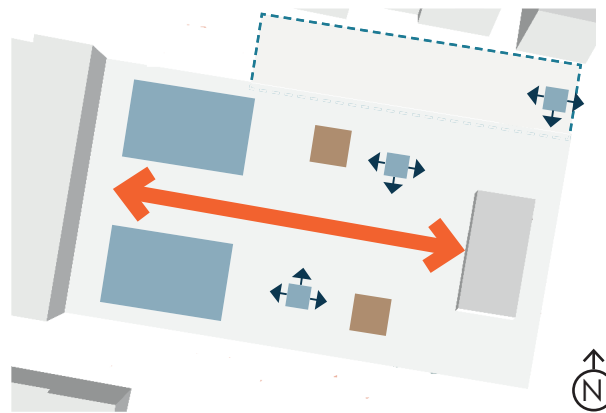

Illustration 11: Fontänerna bidrar med arkitektonisk kontinuitet, utblick och svalka på och över torget.

För att skapa naturliga skuggplatser och samtidigt bidra med arkitektonisk kvalitet och behaglighet gjordes plats för grönska runt om på torget. Grönskan innefattar diverse skuggande

och dekorativa träd, växtlighet på fasad och pergolor samt gräs- och perennrabatter. Klippa gräsytor framför vattenspeglarna skapar utrymme för spontana sittplatser i gräset och närhet till vattnet, perennrabatter utmed vattenspeglarnas sidor ramar in torget och entrén

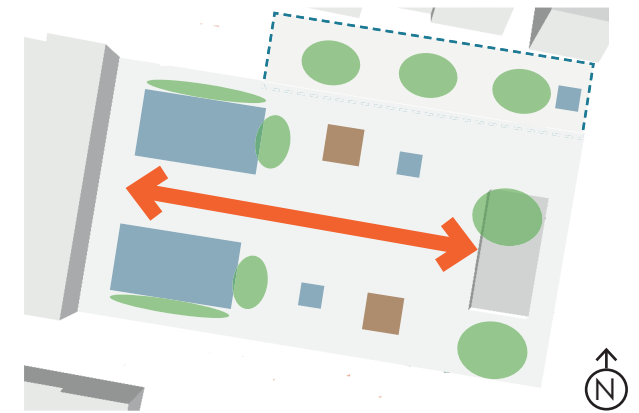

Illustration 12: Grönskan är utspridd på torget för att skapa skuggplatser och trivsel för besökarna.

till medborgarhuset ytterligare och växtligheten på fasad och pergolor kring centrumbyggnaden bidrar med behaglighet och variation.

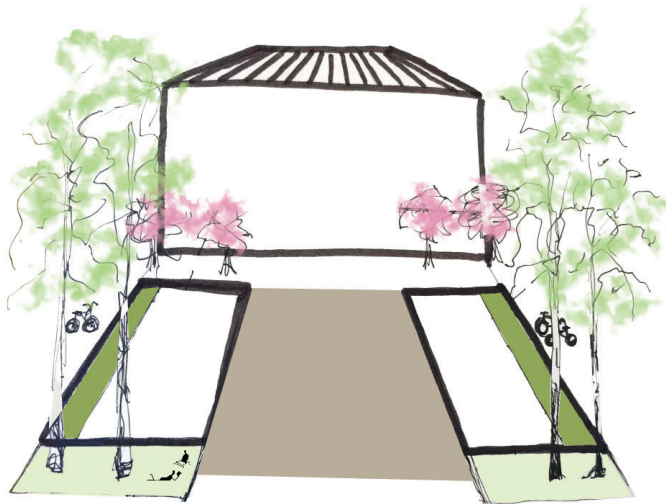

Illustration 13: Visar hur grönskan ramar in entrén till medborgarhuset ytterligare samtidigt som det ger utrymme för indirekta sittplatser i gräset. Träbron skapar en illusion av att gå över vattnet snarare än att ha vattnet vid sidan av.

För att skapa en plats som är välkomnande, behaglig och inbjuder till att stanna gestaltades för flertalet sitt- och mötesplatser, både för att tillgodose s.k.a. ”talkscapes” (se beskrivning s. 39) och för att främja olika utblick över torget. Samtidigt lades vikt vid att hålla siktlinjerna fria för att bidra med trygghet och läsbarhet av torget. Öppenheten i gestaltningen hjälper också till att få en känsla av offentlighet, till

skillnad från vad en mer tillslutet yta skulle generera. Resultatet blir därför ett torg som är öppet men samtidigt inbjudande och välkomnande. För att vara välkomnande för så många besökare som möjligt har inte torget gestaltats utifrån olika målgrupper, vilket annars är vanligt att göra. Torget har istället gestaltats för att vara så öppet och fritt från värderingar som möjligt och istället uppmana besökaren till att vara kreativ, fri och spontan.

För att uppfylla delar av de hållbarhetsvisioner som Uppsala kommun upprättat för Rosendal har naturliga material valts i gestaltningen av torget. Råa, slitstarka och naturliga materialval har gjorts tillsammans med inhemska träd och växter. Marktegel och fontäner i granit, betongmarksten, accoya-trä och detaljer i corténstål har kommit att utgöra grundkomponenterna i materialvalet och färgskalan varierar därför från grått till brunt med naturliga skiftningar.

För att skapa en illusion av att gå över vattnet

snarare än att ha vattenspeglarna på varsin sida, gestaltades en ”bro” från torget mot medborgarhuset. Hela ytan är dock tillgänglig och materialen möter varandra på ett sömlöst sätt. Genom att inte göra vattenspeglarna djupare än 25 cm behöver heller inget staket runt om vilket eventuellt hade stört den visuella effekten.

Detaljskissandet yttrade sig bland annat genom modellering där ett tomt papper fick agera inspiration till större sittmöbler samtidigt som de på ett lekfullt sätt anspelar på konceptet.

“Pappersarket”

Foton 5-7: Visar modellering över hur sittmöbeln "pappersarket" kom till. Genom oregelbundenhet skapar det en kreativ sittyta som dessutom bidrar med lekfullhet i anspelning på konceptet.

Förslaget

Hela torget är gestaltat för att vara lättframkomligt oavsett ålder, funktionsvariation eller behov av hjälpmedel som rullstol eller barnvagn. Centrumbyggnaden i torgets östra del är visualiserad som ett café med alkoholerättheter vilket lockar besökare oavsett om du är ute efter en morgonkaffe, en lättare lunch, en eftermiddagsbulle eller en kvällsdrink. Dessutom välkomnar verksamheten på så sätt alla åldrar och både individer och grupper oavsett tid på dygnet. Verksamheten syftar också till att även här främja mötet mellan människor och på så sätt skapa sätt att kommunicera och utbyta åsikter.

Torget ger utrymme för flertalet cykelparkeringar för att främja tillgängligheten och för att motverka att cyklister genar över torget för att kunna parkera. Entrén till medborgarhuset har förstärkts genom en bred träbro, inramad av vattenspeglar och fontäner vilket lockar besökare i riktning mot byggnaden och bidrar med en visuell läsbarhet av platsen. Torget är dessutom väl upplyst med integrerad belysning

i sittmöbler, fontäner och under träden, kompletterat med högre pollare som belyser torget uppifrån vilket ökar tillgängligheten under dygnets alla tider och under alla årstider.

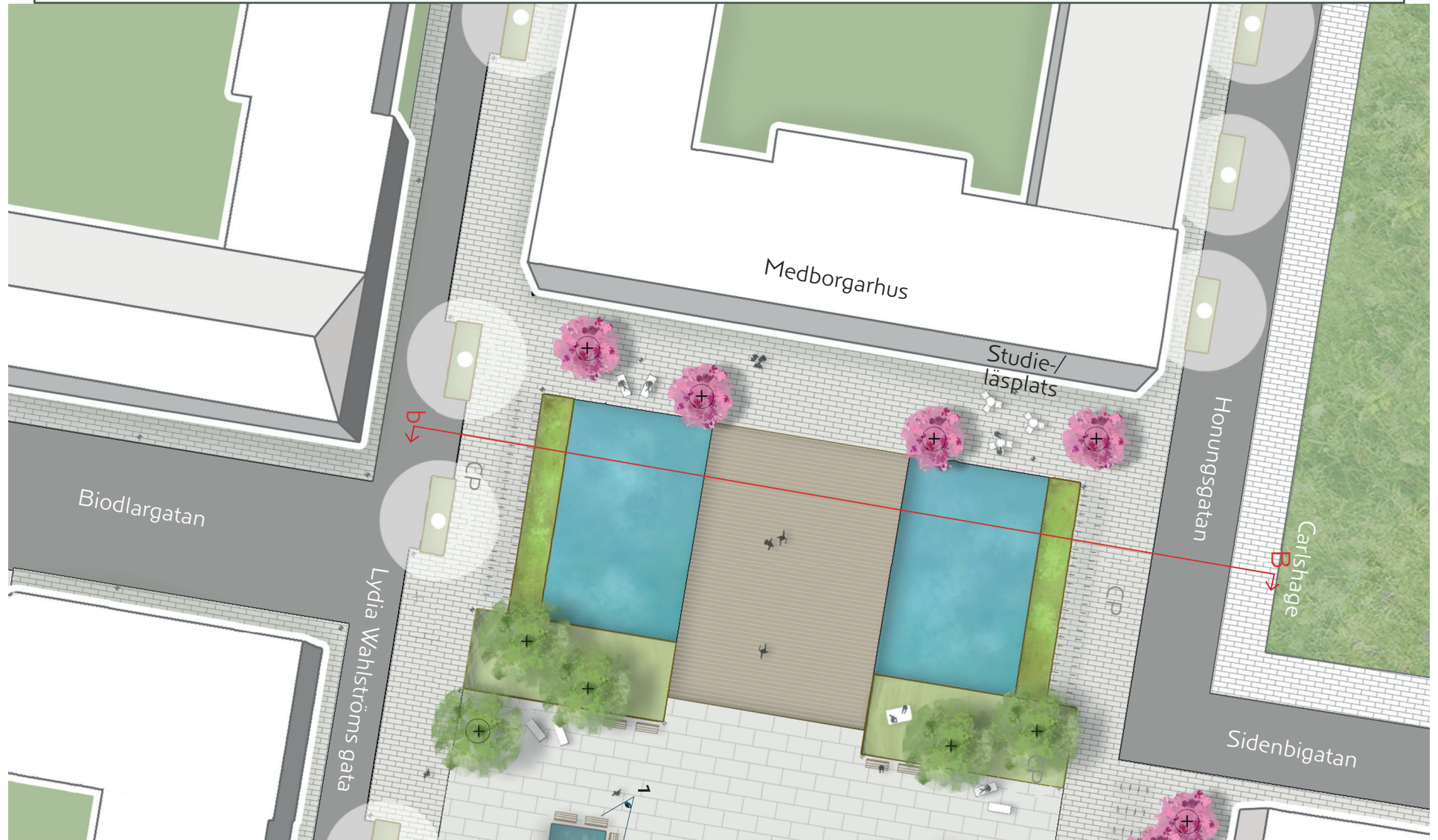
Belysningen av torget bidrar inte bara med tillgänglighet utan även till en upplevelse av trygghet i och med ökade möjligheter både till att se och bli sedd, vilket förstärks ytterligare när även träd och bänkar är upplysta. Detta bidrar med en nödvändig trygghet för torgets besökare, framförallt vid kvällstid och/eller mörka höstdagar. Mikroklimatet utnyttjas i största möjliga mån, med soliga timmar uppe i torgets norra del medan de södra delarna bjuder på mer skuggplatser. Det finns även flera vattenelement, för att öka det estetiska uttrycket av platsen, ge svalka och stärka känslan av trivsel på torget. Det generella arkitektoniska uttrycket är tydligt och konkret för att bidra med läsbarhet, förståelse och identitet på platsen. Designen är ämnad att ge torget en modern och framåtsträvande prägel i hopp om att utgöra en hållbar plats med demokratisk

underton och uppmuntran till sociala möten.

Den mindre centrumbyggnaden på torget är inte bara anpassad för en bred och mångfacetterad målgrupp utan även för att vara ett socialt tillhåll. Byggnaden är gestaltad för att ha stora glasväggar, vilka går att skjuta undan de varma sommarmånaderna och på så sätt skapa en transparens och ett samspel mellan inne- och uterummet. Uteserveringen är löst avgränsad med växtbeklädda pergolas för att skapa rum utan att skapa avskildhet. Även detta för att bidra med transparens och öka den sociala interaktionen, om än bara för att betrakta någon annan. Serveringen är också belägen i en aktiv del av torget där utsikten ständigt förändras genom människor och besökare i ständig rörelse. Hela torget är anpassat för att kunna slå sig ner på en av de många sittytorna och bara vara, både i direkt- eller indirekt social kontakt med andra människor. Det finns stora fria ytor för social aktivitet vilket bidrar till torgets känsla av att vara en socialt aktiv och naturlig plats att mötas på.

TECKENFÖRKLARING

	BETONGMARKSTEN
	MARKTEGEL
	GRÄS
	VATTENSPEGEL (MAX 25CM DJUP)
	TRÄ (EX. ACCOVA)
	FOR-/INNERGÅRDSMARK
	ASFALT
	PERENNPLANT. (EX. MISCANTHUS)
	KLÄTTERVÄXT (EX. PARTHENOCISSUS)
	PRUNUS (EX. SARGENTII)
	BETULA (EX. PENDULA 'DALECARLICA')
	ALLEÉRÄD (EJ SPEC.)
	SITTMÖBEL
	FONTÄN
	PERGOLA

ILLUSTRATIONSPLAN

PERSPEKTIV

SEKTION

SKALA 1:500/A3

0

50m

CAFÉ

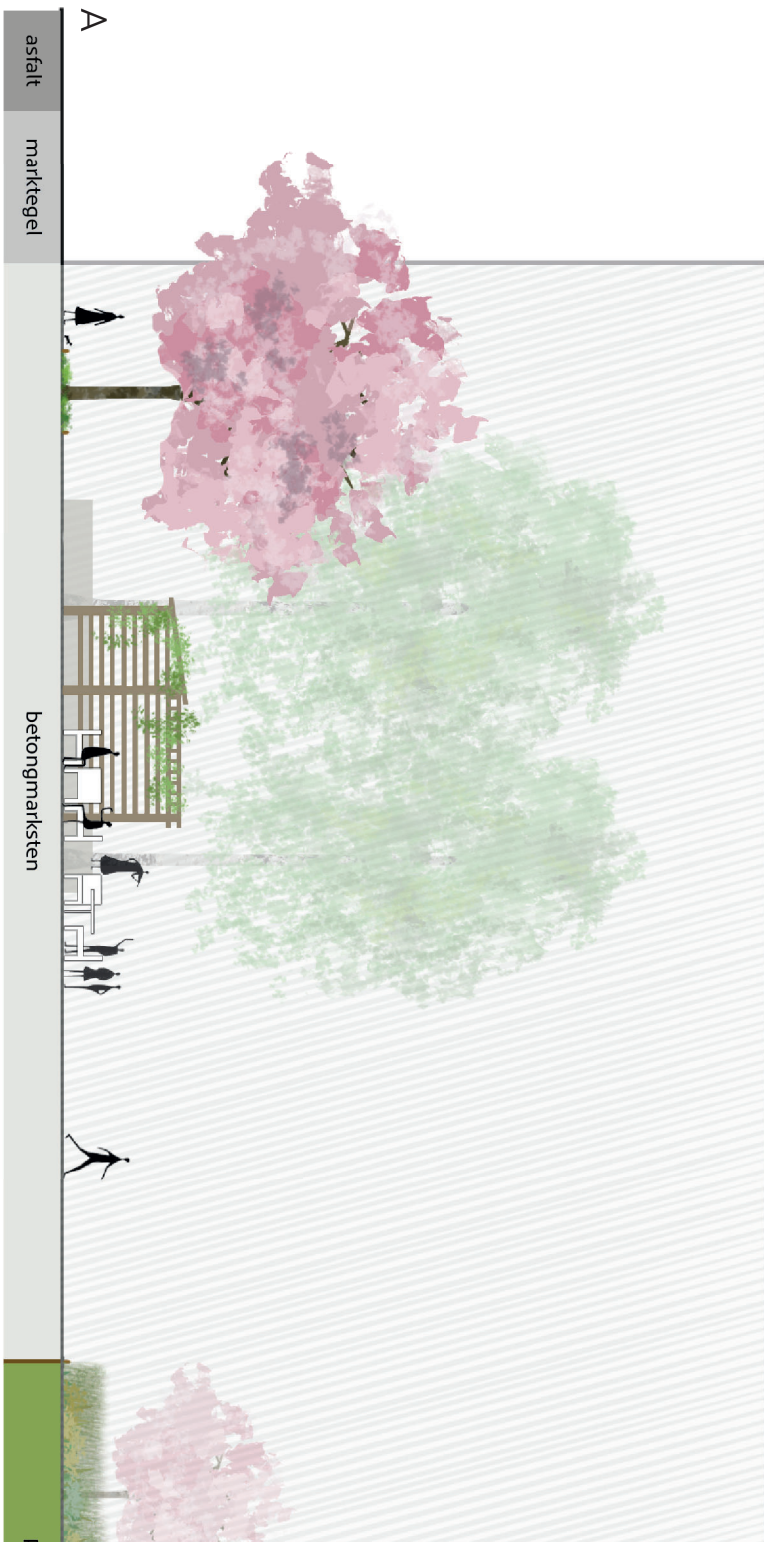

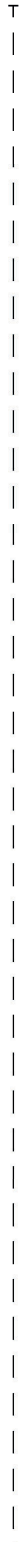
MEDBORGARIUS

CARLSHAGE

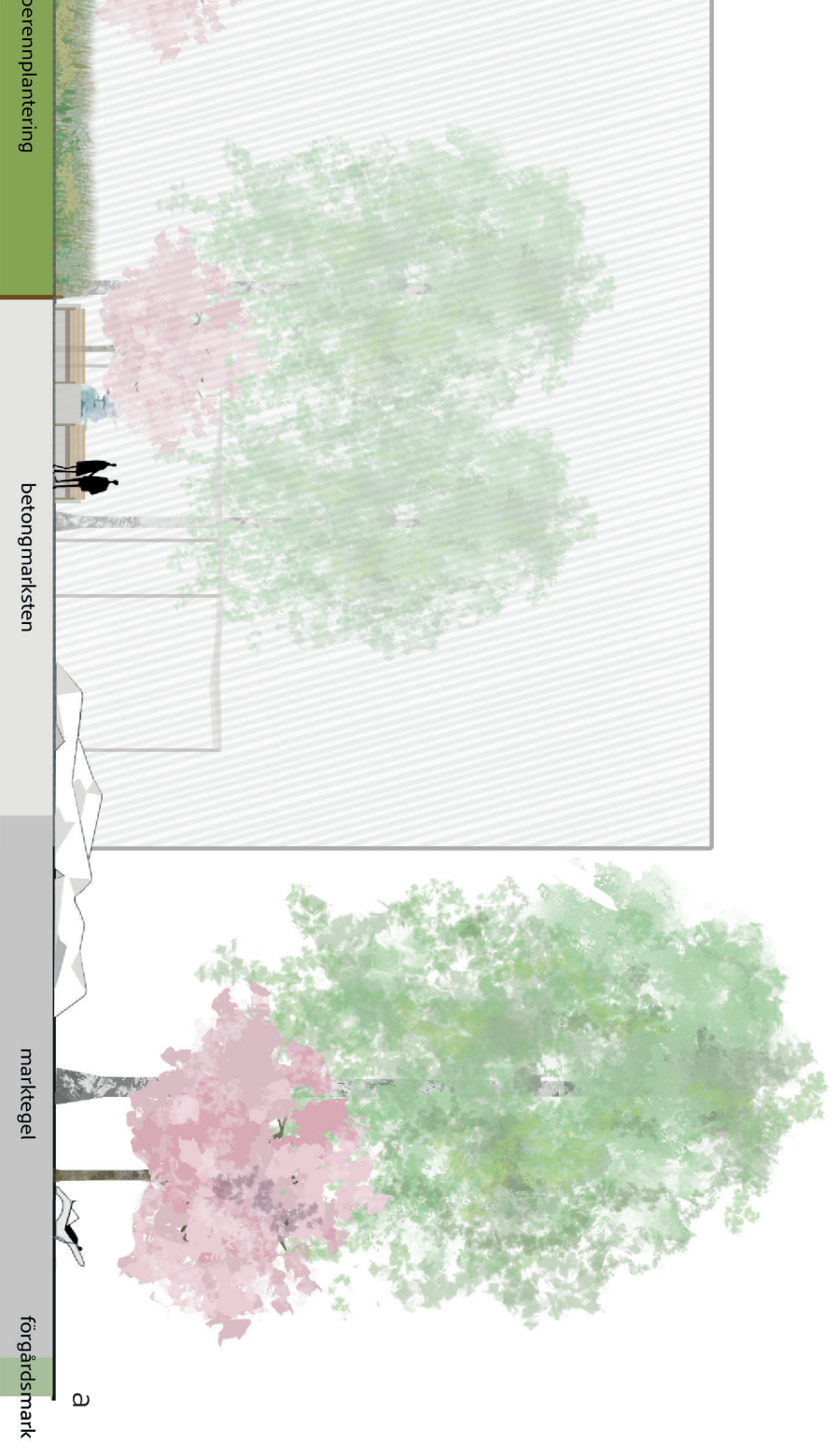
SEKTION A-A

0 m

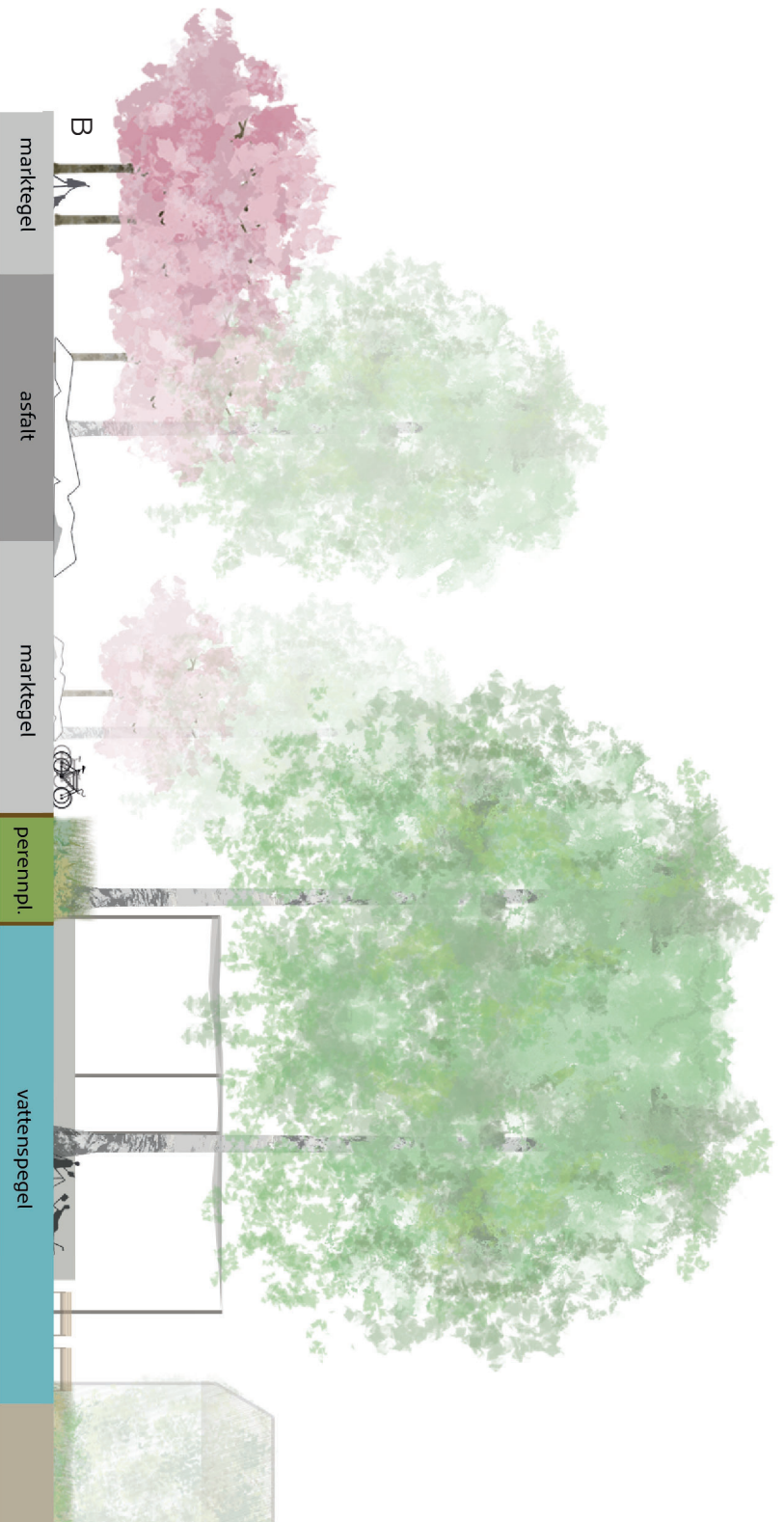

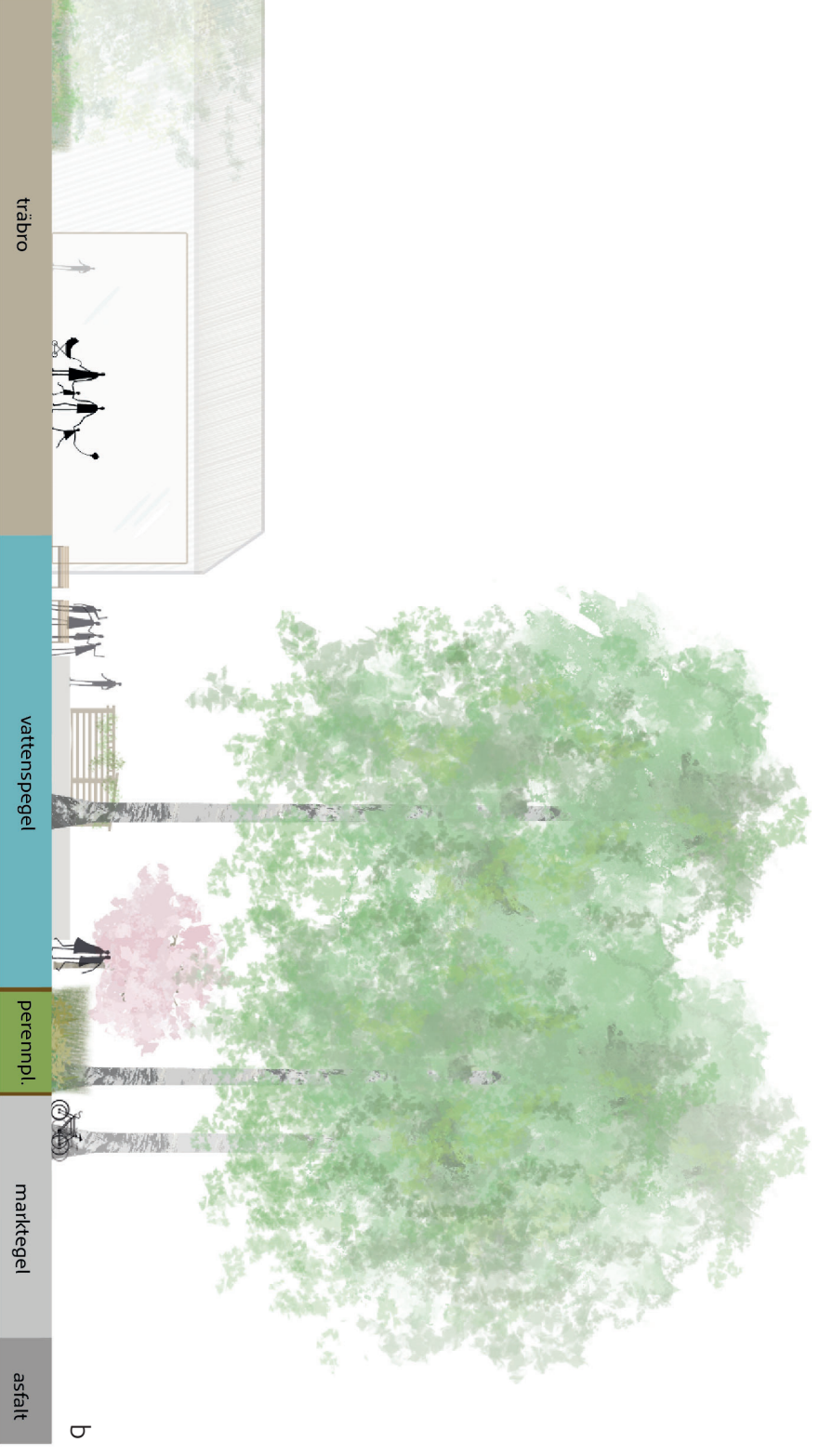
80 m
1:200/A3

Sektion A-a: Sektionen visar rumsligheten över torget sett från centrumbyggnaden mot medborgarhuset. Flera rum och sociala mötesplatser skapas utan att förlora helhetsbilden av torget då fria siktlinjer och genomgående växt- och materialval skapar kontinuitet och läsbarhet av platsen. Flertalet sociala aktiviteter kan ta vid samtidigt som det även ges möjlighet till att slå sig ner för sig själv.

SEKTION B-B

0 m

80 m
1:200/A3

Sektion B-b: Sektionen visar rumsligheten över torget sett från träbron mot centrumbyggnaden. Växtligheten skapar en välkomnande och trivsamt atmosfär utan att blockera de fria siktlinjerna och inskränka på torgets öppenhet. Björkarnas ljusa stammar och gläsa bladverk bidrar till att skapa en ljus och trygg plats med mjuka skuggor.

Resultatdiskussion

Diskussionsdelen tar inledningsvis upp resultatet och dess genomförande för att senare fortsätta i en diskussion kring metodvalen. Diskussionen kommer ha en kritisk utgångspunkt där resultat och metod granskas och värderas utifrån huruvida syftet uppnåtts, dess relevans för framtiden, den tilltänkta målgruppen och dess allmänna förfarande.

VAL AV PLATS

Att området för arbetet rent geografiskt befinner sig i Uppsala, där jag själv är bosatt, gav mig personligen en närhet och förståelse för platsen på ett sätt som en plats mer avlägset inte nödvändigtvis skulle kunna gjort. Att valet hamnade på Rosendal och Rosendalstorg har haft både för- och nackdelar, där den största fördelen också kom att bli den största nackdelen - nämligen att torget idag är obebyggt. Det gav möjlighet till att undersöka hur ett helt nytt torg kunde gestaltas utan att ta hänsyn till befintliga tankar kring hur torget

bör se ut eller rent fysiska hinder. Å andra sidan var det på det sättet svårare att sätta in torget i ett sammanhang, att samspela med existerande byggnader och/eller kunna utgå från platsens befintliga identitet. Samtidigt som det öppnade upp för fria möjligheter och val fanns det heller ingenting eller få element att utgå från och således ingen referensram. Att skapa en ny plats med en tydlig identitet var därför en av de svåraste utmaningarna som arbetet kom att bjuda på. I slutändan kom dock hela resultatet att böttna i denna problematik, där konceptet ”Ett oskrivet blad” även tolkade in just det oskrivna i torgets utformning och dess förhållandevis förutsättningslösa sammanhang.

PROBLEMATISERING AV DEMOKRATIBEGREPPET

Då begreppet och konceptet demokrati är så pass svårdefinierat och komplext från början har begreppet i det här arbetet generaliserats och förenklats. De demokratiska aspekterna

som har legat till grund för arbetet har därför varit idéerna om representation, tillgänglighet och alla människors lika rätt till det offentliga rummet. Att förenkla demokratibegreppet på detta sätt innebär en problematik i sig då stora och viktiga delar av den allmängiltiga demokratiska värdegrunden automatiskt förbises. Avgränsningen gjordes för att beröra just torgets demokratiska värde på bästa sätt men den innebär oundvikligen att grundläggande delar av arbetets relevans ifrågasätts. Jag vill dock hävda att även om demokratibegreppet i sin fullständighet hade kunnat preciseras, bör resultatet av arbetet inte skilja sig nämnvärt. Det är således min slutsats att demokratibegreppets definitionsproblematik å ena sidan lett till en ofullständig förenkling av begreppet men att denna förenkling å andra sidan inte nödvändigtvis kommit att påverka slutresultatet i någon betydande utsträckning. Med det sagt är också begreppet demokrati försvarande då demokratins själve innebörd och andemening inte nödvändigtvis är

densamma runt om i världen. Sverige som en relativt konsoliderad demokrati är egentligen ett globalt undantag och de principer jag utgått från i det här arbetet är synnerligen, och ofrånkomligen, baserade på en västerländsk världsbild.

SVARAR FÖRSLAGET PÅ FRÅGESTÄLLNINGEN?

Frågeställningen som arbetet utgått från har varit ”Hur kan Rosendalstorg gestaltas för bli en demokratisk plats?”. Tillsammans med målet om att gestaltungsförslaget ska peka på de demokratiska värdet som det offentliga rummet bidrar med och dessutom vara förankrat i Uppsala kommuns vision om Rosendal, utgör detta grundidéen bakom arbetet. Utifrån de teorier som har bearbetats i arbetet anser jag att torget gestaltats för att vara en tillgänglig, behaglig och socialt inbjudande plats där det spontana mötet mellan människor premieras. Torget blir en

punkt både för människor att mötas och en plats för att sprida sina åsikter. I led med de 10 principerna om vad som utgör ett bra torg anser jag att torgets gestaltning bidrar med en tydlig identitet genom att de platser och samlingspunkter som finns hänger ihop, även om de genom att upprepning också skapar en dynamisk utformning. I och med att inte programmera ytorna något nämnvärt blir utformningen också flexibel och möjlig att anpassa efter säsong, vilket också Project for Public Spaces föreslår. Genom att expandera torget och låta gestaltningselementen utgöra en flytande avgränsning mot omgivningen bejakas både det yttre och inre torget samtidigt som det verkar inbjudande och välkomnande. Dessutom har torget, genom flertalet sittmöbler och estetisk tilltalande element, gestaltats för att bli en behaglig plats där både skugg- och solplatser erbjuds.

Förslaget som arbetet har resulterat i anser jag förenar torgets roll, både ur ett demokratiskt och framtida perspektiv, med

de önskemål och krav som Uppsala kommun upprättat. Frågan som uppkommer är dock om förslaget i sig är demokratiskt förankrat och om det faktiskt är nödvändigt för att skapa en demokratisk plats? För att förtydliga dilemmat så är gestaltungsförslaget varken framröstat, förankrat eller ens baserat på vad de människor som ska använda platsen faktiskt vill utan istället på vad jag (och mina källor) anser vara i allmänhetens intresse. Den demokratiska aspekten innefattar visserligen delaktigheten som Uppsala kommun har i rollen av tilltänkt beställare men frågan som ändå uppstår är huruvida det faktiskt går att göra ett torg ämnat för att främja demokratiska värden utan att förslaget i sig har en demokratisk utgångspunkt? Dilemmat har lett mig fram till en diskussion kring både resultat och tillvägagångssätt men jag vill ändå argumentera för att det går och till och med är nödvändigt. Ett samhälle som Sverige som är så pass genomsyrat av demokratiska värden och rättigheter, ger inte bara mig som arkitekt en demokratisk präglad utgångspunkt och

FRAMTIDA PROBLEM OCH MÖJLIGHETER

utbildning utan också en medvetenhet kring de dilemman jag kommer möta i min framtida yrkesroll. Som landskapsarkitekter är vi nästan alltid ämnade att gestalta för mer än en individ och därför är det ofrånkomligt att göra beslut för individer istället för med. Vi får istället anpassa oss efter beställaren, det uppdrag som är utlyst och/eller våra erfarenheter inom yrket. Därför anser jag att resultatet i detta fall svarar på frågeställningen, har uppnått det mål som varit utsatt och dessutom gett mig en djupare förståelse för landskapsarkitektens demokratiskt viktiga roll som en beslutsfattare för allmänheten.

Utbyggnaden och utvecklingen av Södra staden är något som inom en inte allt för avlägsen framtid kommer att förändra Rosendalstorg, inte minst med en spårväghållplats i direkt anslutning till torgets östra del. Fler pendlare leder i sin tur till att besöken på torget kan komma att bli kortare och mer intensiva när torget kommer att utgöra en viktig transitpunkt och nod i Södra staden. Å andra sidan kan det ökade trafikflödet leda till att torget blir än mer tillgängligt för allmänheten, även utanför stadsdelen, och att detta ökar besöksantalet utan att påverka besökslängden. Den tilltänkta centrumbyggnaden kan också verka som en möjlig attraktionskraft till torget, förutsatt att den lockar en bred målgrupp och samspelar med torget. Valet att gestalta centrumbyggnaden som ett kombinerat café och bar strävar efter att just locka till sig en bred målgrupp över dagens alla timmar men vad centrumbyggnaden faktiskt kommer att bli för verksamhet återstår att se. Oavsett kommer detta naturligtvis att påverka både

torgets roll och dess besökare. Genom att dessutom verka för ekonomisk vinning kan själva demokratiaspekten ifrågasättas. Om en byggnad inte bjuder in ”alla” (d.v.s. även de som inte kan eller vill betala) är den då demokratiskt förankrad? Exempelvis skulle byggnaden istället kunna utgöras av en publik och gratis inrättning för utställande av konst - något som eventuellt skulle kunna anses vara mer demokratiskt om än med en snävare målgrupp i åtanke. Att tilltala ”alla” är svårt men också en del av utmaningen gällande gestaltning av offentliga platser. Att grupper och/eller individer inte känner sig välkomna eller representerade på torget är därför ett hot mot förslagets idé om att verka som en demokratisk plats.

Metoddiskussion

Diskussionen rörande metoden och designprocessen behandlar det allmänna tillvägagångssättet och de olika delar som designprocessen inbegripit.

Den problematiserar de antaganden, frågeställningar och slutsatser som arbetet utgått från för att bredda perspektivet och belysa alternativa tillvägagångssätt.

ANALYS

Att genomföra den grundläggande analysdelen var nödvändig för att tillgodogöra mig själv kunskap om torgets förutsättningar likaväl som tankar, idéer och forskning som finns kopplat till den demokratiska analysen av det offentliga rummet. Initialt tog den avstamp i en dokumentanalys rörande den vision som Uppsala kommun har gällande stadsdelen Rosendal och vad de har för specifika planer och önskemål beträffande Rosendalstorg. Särskilt viktig var analysen just eftersom platsen idag är obebyggd och jag utan tillgång till visionsbilder, kvalitetsprogram och

detaljplan skulle haft ännu mindre kött på benen när det kommer till själva gestaltningen. Eftersom Uppsala kommuns material och dokument för planeringen av Rosendal till stor del utgörs av offentliga handlingar fanns det också mycket material att tillgå vilket hjälpte mig avsevärt.

Också litteraturanalysen som genomfördes anser jag var nödvändig för besvarandet av frågeställningen samtidigt som den förde mycket gott med sig sett till den generella förståelsen för det offentliga rummets betydelse. Viss problematik fanns dock när det gäller studie av just offentliga platser eftersom vi i Sverige, internationellt sett, har ett unikt perspektiv på det offentliga rummet. I många andra länder är det offentliga utrymmet (sett till torg och parker) inte lika tillgängligt för allmänheten och en del av den utländska litteraturen blev därför inte helt applicerbar sett till det demokratiska värdet om alla människors rättighet till att göra anspråk på det offentliga rummet.

Under arbetets gång har många olika aspekter, krav och idéer bejakats vilket underförstått lämnar utrymme för att mycket också har förbisetts. För att få en så tydlig bild som möjligt på vilka ställningstaganden som gjorts under arbetets gång formades en gestaltningsprocess inbegripande de nödvändiga faserna för en landskapsarkitektonisk gestaltning. Faserna som jag ansett nödvändiga var inventering och områdesanalys, program och gestaltningsprinciper samt själva utformandet av platsen. Att få en överskådlig blick på vad som behövs göras var inledningsvis svårt men med gott stöd från handledare och en djupdykning i hur andra liknande arbeten anser jag att en tydlig gestaltningsprocess kunde arbetats fram, vilken utgjort stommen i arbetet.

GESTALTNING

Att använda själva gestaltningen som undersökande metod har varit en utmaning men för att uppnå mitt syfte, nödvändig. Att hela tiden pröva och utvärdera sina egna gestaltungsförslag har varit både påfrestande och lärorikt vilket gjort att jag utmed arbetets gång utvecklats i min framtida yrkesroll. Jag har parallellt med det också utvecklat och förbättrat gestaltningen av Rosendalstorg. Till skillnad från en konventionell linjär process har den kontinuerliga gestaltningen både öppnat upp för nya frågor och svar vilket också gjort att gestaltningen både kom att skapa nya, och svara på, sina egna frågor. Eftersom ämnet rörande demokrati och offentliga rum är relativt outforskat anser jag därför att den undersökande gestaltungsprocessen varit nödvändig för att svara på det initiala dilemmat och för att uppnå arbetets syfte.

ALTERNATIVA METODER

Vad som eventuellt kan ifrågasättas gällande min metod för arbetet är bristen på studier av referensprojekt, något som kunnat berika och lyfta arbetet och gestaltningen. Bristen beror delvis på att året för arbetet (2020) präglats av svårigheter att resa på grund av rådande pandemi men också på besväret av att hitta projekt relevanta för detta arbete. Slutsatsen blir att även om referensprojekt kunnat stärkt arbetet, hade urvalet inte varit tillräckligt stort för att ge någon substantiell grund. Tillfälliga landskapsarkitektoniska installationer och mindre demokratiska förbättringar går visserligen att hitta exempel på men det bedömdes inte vara något som skulle stärkt gestaltungsarbetet och de valdes därför att uteslutas.

VIDARE FORSKNING

Teorier kring den offentliga platsens betydelse för demokrati går att finna men några konkreta exempel där teorierna praktiseras är svårare. Därför är det själva teorierna som detta arbete bottenar i. Vidare forskning uppmuntras således rörande hur fysisk gestaltning av offentliga rum relaterar till demokratiska värden och vilken roll landskapsarkitekten faktiskt har i det demokratiska samhällsbyggandet.

Referenser

Andrews, A. & Granath, B. *Omställning till hållbar värld brådskar*. FN-fakta nr 2/12: Hållbar Utveckling. [2020-10-27]

Borgström, E. (2018). *Svenskt Kvinnobiografiskt Lexikon [SKBL] - Lydia Katarina Wahlström*. <https://skbl.se/sv/artikel/LydiaWahlstrom> [2020-11-30]

Boverket (2016). *Rätt tätt - en idéskrift om förtätning av städer och orter*. Karlskrona: Boverket <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/ratt-tatt-en-ideskraft-om-fortatning-av-stader-orter.pdf> [2021-03-19]

Boverket (2018). *Torg*. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detailplan/planbestammelser/anvandning-av-allman-plats/Torg/> [2020-09-21]

Boverket (2019). *Urbanisering*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsforsorjning/flyttningar/urbanisering/> [2021-02-01]

FN - Brundtlandkommissionen (1987). *Our Common Future*. <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> [2021-02-19]

Folkhälsomyndigheten (2018). *Social hållbarhet*. <http://www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/social-hallbarhet/> [2020-10-27]

Gehl, J. (2010). *Cities for People*. Washington: Island Press.

Gustafsson, M. (2019-02-19). *Därför behövs livsbejakande torg*. Hållbar Stad. <https://www.hallbarstad.se/urbio/darfor-behovs-livsbejakande-torg/> [2020-09-21]

Gustafsson, M. (2018-09-14). *Stadens torg avgörande för demokratin*. Hållbar Stad. <https://www.hallbarstad.se/urbio/stadens-torg-avgorande/> [2020-09-21]

Koohsari, M.J., Mavoa, S., Villanueva, K., Sugiyama, T., Badland, H., Kaczynski, A.T., Owen, N. & Giles-Corti, B. (2015). *Public open space, physical activity, urban design and public health: Concepts, methods and research agenda*. *Health & Place*, 33, 75–82. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2015.02.009> [2021-03-19]

Kungliga Tekniska Högskolan [KTH] (2020). *Hållbar utveckling*. <https://www.kth.se/om/miljo-hallbar-utveckling/utbildning-miljo-hallbar-utveckling/verktygslada/sustainable-development/hallbar-utveckling-1.350579> [2021-02-19]

Mattei, U. (2016). *Gemensam nytta*. Bjuråker: Balders förlag.

Nilsson, R. Uppsala kommun.

Parkinson, J. (2012). *Democracy and public space: the physical sites of democratic performance*. Oxford: Oxford University Press.

Parkinson, J. (2006) *Holistic Democracy and Physical Public Space*. British Journal of Political Science Conference.

Petersson, A-M (2004). *Lydia Wahlström 1869-1954*. I Haglund, A-C, Petersson, A-M & Ström-Billing, I. (red.) *Moderata pionjärer - Kvinnor i politiskt arbete 1900-2000*. Södertälje: Fingraf AB, ss. 14-19. http://moderatakvinnorshistoria.se/wp-content/uploads/2014/12/mod_pio_inneh%C3%A5lls-f%C3%B6rteckning.pdf [2020-11-30]

Project for Public Spaces (2005-11-30). *10 Principles for Successful Squares*. <https://www.pps.org/article/squaresprinciples> [2021-02-19]

Project for Public Spaces (2018). *What makes a successful place?* <https://www.pps.org/article/grplacefeat> [2020-10-12]

Roggema, R. (2016). Research by Design: Proposition for a Methodological Approach. *Urban Science*. 1(1). doi: 10.3390/urbansci1010002

Rozek, J., Gunn, Dr.L., Gannet, A., Hooper, Dr.P. & Giles-Corti, Prf.B. (2017). *Healthy Active by Design*. <https://www.healthyactivebydesign.com.au/design-features/public-open-spaces/health-physical-activity-impact> [2021-03-19]

Sobati, N. & Weinstock, R. (2017-08-24). *Democratic Public Space*. CMG Landscape Architecture. <https://www.cmgsite.com/democratic-public-space/> [2020-12-16]

Svensk Trädgård (2018) *Härdighet och klimat-anpassning*. http://www.tradgard.org/kunskap/kunskapsbank/faktabladen/faktabl_42.pdf [2021-02-19]

Uppsala Kommun (2019). *Berättelsen om en innovativ stadsdel*. <https://bygg.uppsala.se/planerade-omraden/rosendal/om-rosendal/bakgrund/> [2021-01-21]

Uppsala Kommun (2016). *Konstprogram Rosendal*. https://bygg.uppsala.se/contentassets/7bd91c81d6d94ad6bac3905e74d26448/ktn-2016-0160_konstprogram-rosendal.pdf [2021-02-19]

Uppsala Kommun (2019). *Namn på gator och parker*. <https://bygg.uppsala.se/planerade-omraden/rosendal/om-rosendal/namn-pa-gator-kvarter-och-parker/?hide-cookie-alert=St%C3%A4ng> [2021-02-19]

Uppsala Kommun (2016). *Detaljplan för Rosendalsfältet*. https://bygg.uppsala.se/globalassets/upsala-vaxer/dokument/stadsplanering--utveckling/detaljplanering/samrad_granskning/rosendal/planbeskrivning_oktober.pdf [2021-02-19]

Uppsala Kommun (2016). *Rosendal Kvalitetsprogram - Gestaltning och hållbarhet*. https://bygg.uppsala.se/globalassets/upsala-vaxer/bilder/planerade-projekt/rosendal/dokument/rosendal-kvalitetsprogram_ny2016.pdf [2021-02-19]

UR Samtiden - Demokratin 100 år (2020). Mötesplatser i demokratin. Sveriges Utbildningsradio AB. <https://urplay.se/serie/219698-ur-samtiden-demokratin-100-ar> [2020-10-12]